PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VI - Štev. 46 (1437) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr. TRST petek 10. marca 1950 Cena 15 lir

„Borba" poudarja Kardeljeve izjave glede Tržaškega ozemlja

Norveške, angleške in ameriške napredne žene na obisku v FLRJ - Skrb ljudske oblasti za varstvo otrok - Razvoj šolstva v Sloveniji

(Od našega dopisnika)

LJUBLJANA, 9. — Današnja «Borba» objavlja članek, v katerem poudarja izjave, ki jih je podal Kardelj v svojem govoru v Mariboru. «Borba» poudarja, da nova Jugoslavija ne bo pristala na odstopitev jugoslovanskih narodnostnih skupin tuji oblasti. Članek obsoja iredentistične izjave senatorja Orlanda in ugotavlja, da je tudi skupina okrog glasila KP Italije «L'Unità» v isti politični liniji z omenjenim senatorjem in z italijanskimi monarhisti in fašisti. Članek zaključuje s poudarkom, da je Jugoslavija činitelj, na katerega je treba — hočeš nočeš — računati.

Glavni odbor AFŽ v Sloveniji je na predvečer praznika 8. marca priredil svečano proslavo mednarodnega dneva žena. Proslave so se razen zastopnikov političnih organizacij, ljudske oblasti in ženskih organizacij Ljubljane, udeležile tudi delegacije žena Gorice, Slovenske Benečije in Slovenske Koroške. Delegaciji naprednih tržaških žena pa je bil onemogočen prihod. Na proslavi je bila navzoča tudi delegacija demokratičnih naprednih žena Norveške, ki so prišle v Jugoslavijo, da spoznajo resnico o njej.

Referat o pomenu 8. marca je imela tov. Mira Tomšič, članica CK KP Slovenije in predsednica republiškega sveta za varstvo matere in otroka. Tomšičeva je navedla velike uspehe jugoslovanskega delovnega ljudstva in je nato ugotovila, da je znašal državni proračun za varstvo otrok leta 1947 1.010,919.500 din, leta 1948 pa že 6.897,121.747 dinarjev. Za leto 1950 je predvidenih za zavetišča ter igre doma in dela pri ljudskih odborih in republiških podjetjih 48,7 milijona investicij in pri zveznih podjetjih 26 milijonov. Za razne vzgojne in socialnoskrbstvene domove je odobrenih nad 30 milijonov, za gradnjo šol in internatov za učence v gospodarstvu pa 23 milijonov dinarjev investicij.

V republiškem, oblastnih in okrajnih proračunih je za leto 1950 predvideno: za vzdrževanje šolskih kuhinj poleg nakazanih kontingentov potrebnih živil nad 50 milijonov dinarjev, za vzdrževanje kuhinj mednarodnega dečjega fonda še po sebej 19 milijonov, za organizacijo Tedna matere in otroka 25 milijona; za 36.000 otrok in mladine, ki bodo letos v Sloveniji preživeli počitnice na letovanjih in taborenjih, okrog 30 milijonov; za vzdrževanje zavetišč ter «domov igre in dela» in za vzdrževanje posebnih otroških ustanov skupno okoli 120 milijonov. Število učencev in študentov se je po vojni povišalo v vsej državi za 550.000. Število učencev v gospodarstvu se je skoraj podvojilo. Za štipendije daje država letno 2 milijardi dinarjev in je skoro vsak drugi študent štipendist.

Govorila je nato o delovanju žena na raznih področjih in o veliki aktivnosti ženskih organizacij pred volitvami ter poudarila naloge kmečkih žena in žena zadružnic. Poudarila je dalje važno nalogo žena in zlasti mater pri vzgoji otrok in mladine in pripomnila, da danes ne smemo podcenjevati pomena družinske vzgoje. Toda kljub temu ne more ostati vzgoja samo stvar posameznikov. To je novi rod, ki mu bo čez nekaj desetletij izročil plodove našega težkega dela, da bodo dalje gradili.

Delegacija naprednih norveških žena je danes odpotovala iz Jugoslavije. Med svojim bivanjem v Jugoslaviji so se razgovarjale z delavci v tovarnah, obiskale so dečje ustanove itd.

V glavnem odboru Zveze sindikatov Jugoslavije je bil danes v Beogradu sprejem na čast petnajstim najboljšim jugoslovanskim delavcem iz vse države. Navzoče so bile tudi predstavnice angleških in ameriških žena, ki so se kot gostinje AFŽ Jugoslavije udeležile proslave 8. marca v Beogardu.

Od inozemskih delegatk so bile navzoče pri sprejemu britanska sindikalna funkcionarka Violet Taylor, predsednica zveze ženskega združenja v zadružni zvezi Velike Britanije, Laura Brette, članica izvršilnega odbora tega združenja, Ada Norris, urednik ameriškega časopisa «Chairman» miss Johnson.

V razgovoru z jugoslovanskimi ženami in tajnikom glavnega odbora Zveze sindikatov Jugoslavije so se britanske žene zanimale o delovanju jugoslovanskih sindikatov pri izgradnji države in o kulturno prosvetnem delu jugoslovanskih delavcev. Na njihova vprašanja so jugoslovanske delavke obširno razložile položaj zaposlenih žena v Jugoslaviji in skrb države za njihove otroke.

Centralni komite Ljudske mladine Slovenije je izdal volivni proglas, v katerem poziva mladince in mladinke Slovenije naj z volitvami poslancev v zvezno skupščino dokažejo, da so vredni velikih pridobitev narodno osvobodilne borbe, v kateri so postali enakopravni člani FLRJ.

Danes se mlademu rodu Titove Jugoslavije odpira nešteto možnosti, da lahko izkoristi mlade sile za napredek svoje svobodne domovine. Danes je v Sloveniji 26 višjih gimnazij s 6113 dijaki, 42 nižjih gimnazij 7 učiteljišč s 1511 dijaki, 33 srednjih strokovnih šol s 6851 dijaki in 178 šol za učence v gospodarstvu in industrijskih šol s 25.508 učenci, dočim je leta 1939 bilo le 18 gimnazij 40 meščanskih šol, 4 učiteljišča s 332 dijaki in 77 nižjih strokovnih šol. Letos sprejema štipendije 84,6 odst. dijakov srednjih strokovnih šol in učiteljišč; 3220 študentov prejema štipendije v znesku 6,762.000 din.

V razglasu je nadalje poudarjena skrb države za vzgojo nižjih strokovnih kadrov ter skrb do delavske mladine. Z zakonom o agrarni reformi se je kmečka mladina osvobodila polfevdalnega izkoriščanja ter postala lastnica svoje zemlje.

Nato navaja razglas, da je pred vojno znašala letna naklada mladinskih listov 45.000 izvodov in je bilo izdanih 11 do 17 mladinskih knjig, danes pa izhaja 6 mladinskih listov in revij s 190.000 naklade, letno pa izide okrog 60 mladinskih knjig.

Ogromne uspehe je dosegla mladina na številnih delovnih akcijah, kjer je sodelovalo preko 64.000 slovenske mladine 2500 mladih udarnikov, 5200 mladih zadružnikov so ponosno mladinske organizacije.

MILAN SULČIČ

Louis Adamič prejel pismo tržaških prosvetnih delavcev

NEW YORK, 9. — Naš rojak, slavni ameriški književnik Louis Adamič je prejel pismo prosvetnih delavcev cone A (ki smo ga 26. novembra p. l. objavili v našem dnevniku), glede diskriminacijske politike angloameriške vojaške uprave do slovenskega življa v coni A, zlasti pa glede zatiranja slovenskega šolstva z ukinitvijo in spajanjem 22 razredov v slovenskih osnovnih šolah.

TANJUG DEMANTIRA KLEVETNIŠKO VEST ANSE

Resnica o incidentu pri Poreču

Poveljnik jugoslovanskega izvidniškega čolna je bil prisiljen uporabiti orožje v samoobrambi, pri čemer je bil po nesreči smrtno zadet razen kapitana italijanskega ribiškega čolna tudi jugoslovanski mornar

BEOGRAD, 9. — Tanjug je izdal poročilo, v katerem izjavlja, da je pooblaščen sporočiti da je bil incident na ladji «S. Marco», kakor ga podaja poročilo Anse, prikazan na neresničen in tendenciozen način z namenom klevetati Jugoslavijo in z namenom, da se opraviči kršitev dogovora o ribolovu ob jugoslovanski obali.

Incident se je dogodil takole:

V noči od 6. do 7. marca okoli 1. ure po polnoči je jugoslovanski izvidniški čoln naletel v bližini Poreča na dva italijanska ribiška čolna v jugoslovanskih teritorialnih vodah. Prvi italijanski ribiški čoln je na poziv jugoslovanskega komandanta Boža Fordova izročil dokumente in je bil odpeljan v Poreč.

Ko se je jugoslovanski izvidniški čoln približal drugemu ribiškemu čolnu, ki je bil osem milj in pol od jugoslovanske obale, t. j. v jugoslovanskih teritorialnih vodah, je moštvo odklonilo izročitev dokumentov. Oba čolna sta se približala in kapitan italijanskega ribiškega čolna je na odločno zahtevo jugoslovanskega komandanta prišel na jugoslovanski čoln, ne da bi prinesel s seboj dokumente. Italijanski kapitan je nato odšel in se zopet vrnil in tudi to pot brez dokumentov.

Jasno je bilo, da se je hotel izogniti nadzorstvu in posledicam kršitve dogovora o ribolovu. Tedaj je hotel jugoslovanski komandant prestopiti na italijanski ribiški čoln; italijanski kapitan mu je skušal to preprečiti s tem, da je tekel proti Fordovu, ki je v svojo obrambo ustrelil proti njemu. Isti izstrelek je zadel tudi enega od jugoslovanskih mornarjev, ki je kmalu za tem umrl. Ko je jugoslovanski komandant hotel pomagati ranjenemu mornarju, je moštvo italijanskega ribiškega čolna izrabilo priliko in se oddajilo.

Že dva dni zaporedoma se ves italijanski reakcionarni tisk naravnost histerično razburja zaradi incidenta v Kopru, ki ga je agencija Ansa tako netočno opisala. V člankih tega časopisja ne manjka najbolj grobih in gnusnih izrazov, ki imajo očitni namen v čim večji meri razburiti in razdražiti italijansko ljudstvo. Ansa je namreč javila, da omenjeni ribiški čoln sploh ni bil v jugoslovanskih teritorialnih vodah, drugega ribiškega čolna pa sploh ne omenja; prav tako ne omenja, da je bil smrtno ranjen tudi jugoslovanski mornar — iz razumljivih razlogov — sicer bi italijanska javnost takoj lahko presodila, da gre za uporabo orožja v samoobrambi.

Omenjenemu tisku pa se je sinoči pridružil na občinski seji sam župan Bartoli, ki nikoli ne pozabi poudariti, kako je resnicoljuben. V njegovem besedišču ni manjkala besed kot so: «brutalni umor», «žalitev našega čustva svobodnih ljudi», «barbarska gesta», «sistemi nekaterih ljudi», itd. itd. Če je tržaški župan res tako resnicoljuben kot bi moral biti vsak tržaški župan, posebno pa tisti, ki hoče biti demokrat in se hkrati ravnati po Kristusovem nauku, bo na bodoči seji občinskega sveta VSAJ OMENIL tudi drugo plat zvona, t. j. poročilo agencije Tanjug o omenjenem incidentu.

Iz Rima pa poročajo, da je državni podtajnik za zunanje zadeve Giuseppe Brusasca v rimskem senatu včeraj takole odgovoril na zadnji Kardeljev govor:

«Italijanska vlada odklanja obtožbe in bi mogla objaviti obremenilne dokumente glede Jugoslavije s posebnim ozirom na incident, ki se je dogodil pred tremi dnevi italijanskemu ribiškemu čolnu, ki so ga Jugoslovani zajeli. Toda italijanska vlada ne bo objavila teh dokumentov, da ne bi zastrupila odnosov med Italijo in Jugoslavijo».

Da, Brusasci resnično ni treba objavljati nikakršnih dokumentov, kajti vladin tisk je na čelu z agencijo Ansa storil vse, da bi v zvezi z omenjenim incidentom odnose med obema državama v resnici zastrupil.

Kesselring bo govoril na Grazianijevem procesu

RIM, 9. — Na procesu proti Grazianiju je bil zaslišan tudi novinar De Benigno, ki je bil član vojne vlade pred in takoj po italijanskem premirju. Priča je govoril, da se je Graziani skušal pogoditi z maršalom Badogliem, tedanjim predsednikom kraljevske vlade, ki je zbežala v Bari. Grazianijevo ponudbo katero je sporočil sedanji škof v Pompejih Ronca pa je Badoglio odklonil. Priča je nato govoril, da je prestolonaslednik Umberto poslal Grazianiju ordinančnega častnika, ki naj bi maršala obvestil o prestolonaslednikovih namenih. V Rimu pa so Nemci tega častnika aretirali.

Graziani je zanikal izjavo priče, da bi on še pred 13. septembrom 1943 leta gojil prijateljska čustva do Nemcev. Izjavil je še, da je bil zadnji njegov pogovor z Umbertom 7. septembra, ko je bilo premirje že 4 dni preje podpisano. Pri tem pa je Graziani izjavil, da ni zanj niti vedel, ker mu Umberto ni niti govoril. Graziani omenil, da ga je na prejšnjih sestankih Umberto prosil, naj mu bo na razpolago zaradi izredno važnih zadev. Graziani pa je izjavil, da ni nikdar razumel, kaj je s tem prestolonaslednik mislil. Graziani — obtoženi bivši maršal — je dodal, da je Umberto bil zadovoljen, ker on ni sodeloval z Badogliem, kateremu je bilo po Umbertovem mnenju usojeno le kratko življenje.

Sodišče je sprejelo predloge obrambe ter bo zaslišalo maršala Kesselringa, bivšega vrhovnega poveljnika nemških oboroženih sil v Italiji in von Ranna, bivšega nemškega poslanika v Rimu.

Praške oblasti zaplenile Tanjugov bilten

PRAGA, 9. — Praško sodišče je ukazalo zaplembo in uničenje biltena od 28. februarja t. l. izdanega od poročevalskega urada agencije Tanjug. Že lansko leto so češkoslovaške kominformistične oblasti zaplenili več številk Tanjugovega biltena v Pragi. Oblasti so skušale opravičiti svoj sklep, češ da so ti bilteni predstavljali nevarnost za varnost češkoslovaške republike. Poročila v teh biltenih pa so se nanašala izključno le na Jugoslavijo, nikdar pa niso bila objavljena poročila iz Češkoslovaške in drugih držav Vzhodne Evrope. Prav tako je bil bilten od 8. februarja sestavljen izključno iz poročil o jugoslovanskem gospodarstvu in o udeležbi delavcev pri obnovi in drugih.

Planica vas vabi

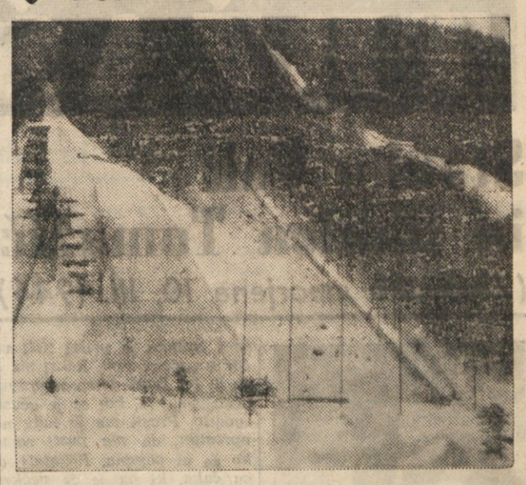

Iz Trsta pojde poseben smučarski vlak

V nedeljo 19. t. m. ob 1,45 zjutraj odide iz Trsta z glavnega kolodvora poseben smučarski vlak v Planico na mednarodne skakalne tekme. V Planico prispe vlak ob 8 zjutraj, kjer bo za izletnike pripravljena gorka pijača in prigrizek, kar je že s potnino plačano. V lepi zimski naravi bodo prebili izletniki ves dan in prisostvovali tekmam svetovnih smučarjev ter se šele ob 18 odpeljali nazaj v Trst.

Vpisovanje za izlet v Planico je PODALJSANO DO VKLJUČNO SOBOTE 11. t. m. Vpisuje potovalni urad «Adria-Express», Ulica F. Severo 5, dalje čevljarna Gec v Rojanu, Trg Tra i Rivi 3, čevljarna Pirc-Transalpina, Ul. Settefontane 3 ter pisarna ZDTV, Ul. Machiavelli 13, II.

Pohitite s prijavami, da vam ne bo žal te redke in edinstvene prilike, ki se je boste z veseljem spominjali dolgo, dolgo časa.

Za utrjevanje prijateljstva med francosko in jugoslovansko mladino

Francoski mladinci, ki so delali v Jugoslaviji, so začeli izdajati list, ki mu je namen pisati resnico o FLRJ

PARIZ, 9. — V Parizu je izšla prva številka informativnega biltena «Brigadir», ki ga izdajajo francoski napredni mladinci, ki so skupno z jugoslovansko in drugo napredno mladino iz inozemstva delali na mladinskih gradiliščih v Jugoslaviji.

V uvodniku se poudarja, da je osnovni namen tega biltena utrjevanje prijateljskih vezi med francosko in jugoslovansko mladino in obramba resnice o socialistični Jugoslaviji. Po vsakem povratku iz Jugoslavije, bodisi leta 1947, 1948 ali 1949, je rečeno v uvodniku, so francoski mladinci in mladinke pokazali isto voljo in soglasnost do utrjevanja prijateljskih vezi med Francijo in Jugoslavijo, da pokažejo francoski mladini pravi lik ljudstva in mladine Jugoslavije, da seznanijo Francijo z ogromnimi napori tamkajšnjih narodov in mladine pri gradnji socializma. Zaradi dejstva, da obstaja gnusna kampanja laži in klevet, smo mladi francoski brigadirji postali priče stvarnosti, ki se skuša z vsemi sredstvi prikriti in uničiti. Naša dolžnost kot prič, je, da povemo kar smo videli, da branimo, kar smatramo za resnico. Ne gre za «jugoslovansko vprašanje» ker ni potrebno poudarjati, v kakšni meri so napori naših jugoslovanskih tovarišev združeni z osnovnimi načeli resnice in poštenja, nad katerim morajo imeti zgled vse napredne sile v borbi za boljšo bodočnost. Z našo akcijo hočemo pokazati tovariškim jugoslovanskim mladincem, da ostajamo zvesti prijateljstvu, ki nas druži.

Sinoči so v Parizu v navzočnosti jugoslovanskega poslanika v Franciji Marka Ristića in preko tisoč predstavnikov umetniško - kulturnega življenja v Parizu odprli razstavo jugoslovanske srednjeveške umetnosti.

Ameriško brodovje v grških vodah

ATENE, 9. — Ministrstvo za notranje zadeve je izdalo uradne številke o porazdelitvi mandatov v parlamentu. Populisti imajo 33 mandatov, Plastiras 32, liberalci 29, demokratska fronta 15, Papandreu 12, metaksisti 8, Kanelopulos 3, Zervas 3, Markezini 1, Varvutis 1, agrarna stranka 1.

V zalivu Falero so se danes zasidrale ameriške vojne ladje, katerim poveljuje admiral John Balentine, podpoveljnik ameriškega brodovja na Sredozemlju. Admiral je obiskal ministrskega predsednika Herotokisa in ministra za zunanje zadeve Pipinelisa.

Bela knjiga o sarskem vprašanju

BONN, 9. — Komisija za zunanje zadeve v zveznem parlamentu je danes poslušala Adenauerjevo poročilo o Posarju. Kancler ni v tem govoru omenil svojih predlogov o francosko-nemški zvezi, ki jih je javil v intervjuju dopisniku ameriške agencije INS. Politični krogi v Bonnu sklepajo, da bosta vladna koalicija in opozicija branili na jutrijšnji izredni seji parlamenta isto stališče glede Posarja, kot ga je zavzela vlada.

Nemška tiskovna agencija DPA pa poroča, da se nameravajo sestati 11. in 12. marca v Schluchsee blizu Freiburga francoske in nemške politične osebnosti. Te naj bi razpravljale o psihološkem, političnem in gospodarskem stališču v zvezi s francosko-nemškim sporazumom.

Bela knjiga o posarskem vprašanju, ki jo je objavila danes popoldne nemška zvezna vlada, predlaga ustanovitev nekake mednarodne oblasti, ki bi morala skrbeti za Posarje, ter ustanovitev posebnega carinskega režima med Posarjem, Loreno in Južno Nemčijo. Bela knjiga pravi, da bi bilo treba dati Posarju, kot sestavnemu delu francoske okupacijske cone neko določeno gospodarsko samoupravo. Ta samouprava pa bi morala biti vselej v okviru zakonodaje nemške zvezne vlade, ker je pač z mednarodnega stališča vzeto, Posarje sestavni del Nemčije. Rešitev posarskega vprašanja pa, pravi bela knjiga, je mogoče samo v evropskem okviru in po želji prebivalcev Posarja.

Predsedstvo komunistične partije Zahodne Nemčije je izdalo poročilo, v katerem ostro kritizira politiko Adenauerja in Schumacherja, ki stremi po ločitvi Posarja od Nemčije. Poročilo poudarja, da nemško ljudstvo ne more priznati sporazuma med Francijo in Posarjem, ker je bil sklenjen brez njegovega pristanka.

Pristaši miru v Moskvi

MOSKVA, 9. — Vrhovnemu sovjetu so včeraj v Kremlju izročili člani delegacije pristašev miru spomenico. Član delegacije Ives Fargie je v svojem govoru poudaril potrebo, da se začnejo pogajanja med vsemi državami za utrditev miru. Član delegacije, bivši ameriški namestnik ministra za sodstvo, John Rodge je izrazil željo, da bi v okviru OZN ustvarili mednarodno ustanovo, ki bi imela pravico nadzorovati vse atomske tovarne na svetu.

ALBUQUERQUE (New Mexico), 9. — Včeraj je eksplodiral kotel v tovarni orožja v vojaški bazi Sandia, kjer je atomsko naselje. Eksplozija je sledila požaru, ki je nastal iz do sedaj neznanih vzrokov. Nesreča je zahtevala 13 mrtvih in 3 ranjene.

NOVA POLICIJSKA NASILJA PROTI DELAVSTVU V ITALIJI

V San Giovanni Valdarno je policija napadla delavce in pri tem je bilo več ranjenih - Tudi v Foggii je policija napadla delavce - Ministrski svet razpravlja o tako imenovani agrarni reformi

FIRENZE, 9. — Danes so proglasili splošno stavko v San Giovanni Valdarno kot protest proti surovemu nastopu policije proti brezposelnim delavcem, ki so demonstrirali po mestnih ulicah. Policija je demonstrante napadla in pri tem je bilo mnogo ranjenih. Položaj je še vedno zelo napet, ker delodajalci zavlačujejo pogajanja s predstavniki rudarjev, ki že več časa stavkajo za zahtevo po povišanju mezd.

Do incidentov je prišlo tudi v pokrajini Puglie, v Foggi in Portanova. Brezposelni delavci v Foggii so demonstrirali po ulicah in policija jih je napadla ter mnogo od njih aretirala. Tudi v kraju Ortanova je policija napadla brezposelne delavce.

Tudi kmetijski delavci so stalno v borbi. Ministrski svet je danes razpravljal o tako imenovani agrarni reformi, ki jo je pripravila klerofašistična vlada. S to reformo ni nikakor zadoščeno zahtevam in potrebam italijanskih kmetijskih delavcev in kmetov brez zemlje, ker klerofašistična vlada z njo ščiti edinole koristi zemeljskih velepposestnikov. Zato se gibanje med kmetijskimi delavci vedno bolj širi. Na Sardiniji so kmetje brez zemlje zasedli večjo površino neobdelane zemlje velepposestnikov. Policija je kakor običajno nastopila proti njim in v kraju Ozieri aretirala 40 ljudi.

Medtem je bila nadaljnja debata o spremembi fašističnih zakonov o javni varnosti, ki se je začela v parlamentu, odložena in vsa zadeva je bila predana v nadaljnjo preučitev parlamentarni komisiji.

Italijanski institut v Bukarešti zaprt

RIM, 9. — Agencija Ansa poroča, da je romunski zunanji minister izročil 4. marca italijanskemu poslaniku v Bukarešti noto, s katero je romunska vlada odpovedala italijansko-romunsko kulturno konvencijo od 8. aprila 1943. Romunska vlada je zato opozorila italijansko vlado, naj zapre institut za italijansko kulturo v Bukarešti.

Aprila ali maja konferenca treh ministrov

WASHINGTON, 9. — Na tiskovni konferenci je minister Acheson izjavil: «Kot predsednik severno-atlantskega sveta je moja naloga ta, da skličem sestanke tega sveta po posvetovanju s svojimi kolegi. Mislim, da bomo morali imeti prihodnji sestanek aprila ali maja meseca. Sestanek treh zunanjih ministrov pa menim, da bo najbrže konec aprila ali začetek maja».

Aheson je potrdil, da bo ameriška vlada glasovala proti sprejemu delegata LR Kitajske v OZN. Glede povratka rublja k zlati podlagi je Acheson izjavil tisku, da je to le umeten ukrep. Posledice tega pa bodo te, da bo imetje Vzhodne Evrope še bolj kopnelo v korist Sovjetske zveze.

Glede sestanka treh zunanjih ministrov je Acheson izjavil, da še ne ve, kje bo ta sestanek, niti ni vedel odgovoriti, če bodo na dnevnem redu tega sestanka tudi evropska vprašanja in ona z Daljnega vzhoda. Poudaril je, da bi morale prizadete države sestaviti dnevni red za ožji sestanek treh ministrov za zunanje zadeve in za atlantsko konferenco. Na vsak način pa Acheson ni hotel ničesar govoriti o dnevnem redu.

Poročajo, da se bodo načelniki glavnih stanov držav atlantskega pakta sestali v Haagu. Sestanek bo od 5. marca do 2. aprila.

Semjonov o volitvah v Vzhodni Nemčiji

BERLIN, 9. — Na sestanku, katerega so se udeležili tudi prvaki političnih strank Vzhodne Nemčije, je sovjetski poslanik Semjonov, politični svetovalec generala Čujkova izjavil, da bodo volitve 15. oktobra v sovjetski coni nekakšen referendum. List «Neue Zeitung», ki je javil to vest, piše, da je sovjetski poslani k Semjonov o teh volitvah nekako takole govoril: Pri volitvah namreč naj ne bi skušali doseči zmago katere koli stranke pač pa naj bi se ljudstvo izjavilo za ali proti Narodni fronti. Predvolivna zborovanja bo najbrže organiziral blok antifašističnih strank, in ne posamezne politične stranke. Volivna kampanja se bo baje začela prve dni junija. Semjonov je baje še dodal, da bo potrebno zamenjati v vladi nekatere ministre, ki niso zadovoljivo izpolnili svojih nalog. V poštev bi prišla predvsem socialkomunist Max Fenner, minister za pravde in liberalni demokrat Karl Hamma, minister za trgovino.

Sovjetski odgovor glede podonavske konvencije

MOSKVA, 9. — Radio Moskva je nocoj objavil sledeče poročilo: Svet zunanjih ministrov je 12. decembra 1946 sklenil, da je treba nadomestiti konvencijo o podonavski plovbi iz leta 1921, ki je izključila Sovjetsko zvezo in nasprotovala koristim podonavskih držav, z novo konvencijo. Na podlagi nove konvencije in v zvezi s prvim zasedanjem podonavske komisije novembra meseca 1946. v Galacu so vlade ZDA, Anglije in Francije sporočile sovjetski vladi, da ne priznajo podonavske konvencije podpisane 1948. leta v Beogradu in da priznavajo še vedno staro konvencijo iz leta 1921. Note teh vlad so govorile tudi, da konvencija 1948. leta krši stoletno tradicijo plovbe po tej mednarodni reki in da ni v duhu določil mirovne pogodbe z Romunijo, Bolgarijo in Madžarsko. Podobne note so poslale tudi italijanska, belgijska in grška vlada.

1. marca je sovjetska vlada odgovorila vladam ZDA, Anglije in Francije. Sporočila jim je, da je vsebina njihovih not že znana s konference v Beogradu 1948. ko so obrazložili stališče teh vlad njihovi predstavniki. Odbili pa so njihovo stališče predstavniki podonavskih držav. Sovjetska vlada je v noti odgovorila, da so konvencijo odobrile podonavske države, ki so sodelovale na konferenci in da je bila ta sklenjena v duhu mirovne pogodbe z Romunijo, Bolgarijo, Madžarsko. Belgijski, italijanski in grški vladi pa je sovjetska odgovorila, da sploh ne razpravlja o vsebini njihovih not saj so bile te vlade na podlagi sklepa ministrov za zunanje zadeve 15. decembra 1946 leta izključene iz seznama sodelavk na podonavski konferenci.

Folklorna skupina FLRJ v Švici

ZURICH, 9. — Sinoči je jugoslovanska folklorna umetniška skupina nastopila z bogatim umetniškim sporedom. Na programu so bili narodni plesi, pesmi, godba in drugo. Občinstvo je navdušeno sledilo sporedu. Tudi tisk se je pohvalno izrazil o nastopu. Nocoj bo folklorna skupina nastopila v Bernu.

MOSKVA, 9. — «Tass» poroča, da je britanska vlada izdala belo knjigo o obrambi Anglije. Po Tassovem poročilu bodo vojaški stroški od 1. aprila 1950 pa do 1. aprila 1951 narastli za 21 milijonov funtov šterlingov.

Z nezmanjšano odločnostjo nadaljujejo francoski delavci borbo

Uspela stavka nameščencev plinarn in električnih podjetij

PARIZ, 9. — Kljub temu, da je vlada z diktatorskim ukazom odredila mobilizacijo vsega osebja, nameščenega pri plinarnah in električnih podjetjih, so delavci sklenili, da bodo stavkali in stavka se je danes začela. Posledice stavke se močno čutijo, ker primanjkuje plina in električne energije. Zato je vlada danes sklenila, da bo sodno postopala proti tistim, ki se ne bi pokorili njenim ukazom o mobilizaciji.

Tudi stavka nameščencev podzemeljske železnice in avtobusov se strinjeno nadaljuje, čeprav skušajo razna vladna poročila priikazati, da je stavka neuspela. Prav tako še vedno stavka okoli pol milijona kovinarskih delavcev v vsej Franciji. Medtem se je stavkovno gibanje razširilo tudi na občinske nameščence, na pometače in pogrebna podjetja v Parizu. Tudi na področju socialnega skrbstva in v zavarovalnicah narašča protestno gibanje.

Povsod nadaljujejo delavci borbo z nezmanjšano odločnostjo, kljub temu, da se Bidault pripravlja, da začne uveljavljati pravkar izglasovani fašistični zakon proti stavkam, ki je bil narekovan iz Amerike.

Namestnik poljskega ministra pred sodiščem

VARŠAVA, 9. — Bivši poljski namestnik kmetijskega ministra Kowalewski je bil predan vojaškemu sodišču, kjer se bo moral zagovarjati zaradi vohunstva. Tako je odločil poljski sejm, ki je že pred tremi tedni odvzel Kowalewskemu parlamentarno imuniteto. Kowalewskega obtožujejo, da je izrabljal svoje funkcije in s tem ogrožal državno varnost.

PRAGA, 9. — Glavni urednik češkega lista «Mlada fronta» Jaroslav Horek je bil razrešen svoje službe. List «Mlada fronta», ki je to vest priobčil in pojasnil vzroke. Horaka je nadomestil Alojz Svoboda, glavni urednik brnskega lista «Rovnost».

●

MOSKVA, 9. — Na bolgarskem poslaništvu v Moskvi so včeraj podpisali trgovinski sporazum med Bolgarijo in Finsko za leto 1950. Za bolgarsko republiko je sporazum podpisal bolgarski poslanik v Sovjetski zvezi. Za finsko republiko pa finski minister za zunanjo trgovino Uno Taski.

Skozi sito in rešeto

Ginljiva zmeda

Zadnja številka «Demokracije» citira Kardeljeve besede iz njegovega govora v Mariboru in pravi, da je «TO VSEKAKOR NOV TON» ter da se je po njenem mnenju Kardelj skregal z Babičem, ki pa je po istem mnenju iredentist, ker je na sestanku aktiva OF dejal, da smo vedno bili in da bomo za pravično rešitev pripadnosti vseh delov slovenskega ozemlja. Toda v nekem drugem članku v «Demokraciji» pa čitamo da Babič prav za prav ni iredentist, ker prodaja Trst Italiji (najbrž zato, ker se je s Kardeljem skregal čeprav obe trdita, da se je Slovencem zgodila krivica z mirovno pogodbo leta 1947), prav tako kot ga prodajajo Italiji kominformisti (čitaj prvo stran lista), ki so se vzdržali glasovanja o resoluciji italijanskih iredentistov, kateri pa zahtevajo Trst za Italijo. To trdijo kljub temu da je «Babičev zastopnik» v občinskem svetu glasoval proti omenjeni resoluciji in najbrž prav zato «zasužnjuje lastne brate», proti kateremu se morajo ogroženi bratje «boriti bolj kot proti potujčevanju od strani tujerodcev».

Ne samo zadnja, temveč vse številke glasila dolarske zveze so polne podobnih protislovij, zlasti odkar je to glasilo postalo hkrati tudi glasilo vseh očetov akcijskega odbora za ohranitev angloameriških okupacijskih čet. Glavni vzrok te dolarske zmede pa je v tem, da bi omenjeno dolarsko glasilo hotelo z varanjem prikriti, da je prav za prav glasilo — kot rečeno — za ohranitev imperialističnih okupacijskih čet v coni A, čet, ki akcijskim očetom tako zelo prijajo.

Stališče FLRJ glede LR Kitajske povzeto v spomenici Trygve Liea

Spomenico so razdelili vsem delegacijam članic OZN - Čangkajšek in Licungjen še nadalje igrata komedijo o predsedniku

LAKE SUCCESS, 9. — Danes so objavili spomenico, ki jo je naslovil glavni tajnik OZN Trygve Lie o pravnem vprašanju kitajskega predstavništva v OZN. Spomenica je bila razdeljena vsem državam članicam OZN. Še prej pa predana članom Varnostnega sveta. Spomenica pravi, da gre pri vprašanju predstavništva neke nove vlade pri OZN predvsem za to, «ali ta vlada dejansko vrši svojo oblast na državnem ozemlju in če to vlado navadno res spoštuje večina prebivalstva». Spomenica dodaja, da v primeru da vlada tem zahtevam odgovarja, potem bi morali vsi organizmi OZN dovoliti, da ta vlada res upravičeno predstavlja državo v OZN.

S tem je Trygve Lie ponovil stališče, ki ga je v Varnostnem svetu razložil jugoslovanski delegat Bebler, ki je dokazal, da delegat Maocetungove Kitajske lahko nadomesti sedanjega Čangkajškovega delegata, tudi če vlada LR Kitajske ne bi bila v Varnostnem svetu priznana kot zakonita kitajska vlada z zadostnim številom držav, ki so potrebni za sprejem sklepa v tem smislu.

Ceprav ameriška delegacija ni še pojasnila svojega stališča glede predloga Trygve Liea o kitajskem delegatu, so nekatere delegacije s simpatijami sprejele na znanje spomenico glavnega tajnika. Te delegacije pravijo, da če bi Trygve Lievo mnenje sprejelo vsaj 7 članov, tedaj bi lahko Varnostni svet to zadevo premaknil z mrtve točke. Dobro obveščeni krogi OZN mislijo, da se bo s kitajskim vprašanjem v kratkem času bavil Varnostni svet, ki bo sklican na izredno zasedanje.

Zaenkrat sta francoski in ameriški delegat komentirala Trygve Lievo stališče. Delegat Čangkajškove Kitajske je izjavil tisku, da je Trygve Lieva spomenica politično in pravno neosnovana.

V angleških krogih pravijo, da mora Varnostni svet sam rešiti vprašanje kitajskega predstavništva. Angleška vlada, ki je prva priznala LR Kitajsko, bo sprejela odločitev Varnostnega sveta v prid predstavnika LR Kitajske, vendar pa Anglija ne bo v tem pogledu podvzela nobenega koraka.

Med Čangkajškom, ki je sklenil, da bo prevzel predsedstvo nacionalistične Kitajske, in Licungjenom, vršilcem dolžnosti «predsednika», ki je sedaj v ZDA že nekaj mesecev, pa je nastal spor. Licungjen obtožuje namreč Čangkajška, da je uzurpator. Tiskovna agencija «Nova Kitajska» komentira ta spor in piše, da ta komedija ne bo trajala dolgo in da na noben način ne bo izpremenila notranjega položaja kuomintanga. Komentar opozarja, da je Čangkajšek vselej popolnoma kontroliral kuomintang. Trenutni nesporazum pa je samo nov dokaz, da je ameriška politika na Kitajskem propadla. Agencija poudarja, da je Licungjen, katerega je državni departman označil za Čangkajškovega namestnika, potem ko so se razbila pogajanja za mir med kuomintangom in LR Kitajsko in po razbitju nacionalistične armade v Kvangsiju, izgubil tudi pomen kot okrasne podobe. Komentar pravi, da Licungjenove izjave, da bo nastopil proti uzurpatorju Čangkajšku, kažejo, da nameravajo ZDA poslati Licungjena kot organizatorja neke vrste «tretje sile». Za Licungjenom in «tretjo silo» pa stoji ameriški poslanik Leighton Stewart.

Kitajska nacionalistična tiskovna agencija «Central News» poroča, da so izbruhnili hudi boji na otoku Vajčeu pred južno obalo pokrajine Kvangtung. Nacionalisti so poslali na pomoč pomorske sile. V noči na ponedeljek se je na otoku Vajčeu izkrcalo čez tisoč vojakov narodnoosvobodilne vojske.

Zaupnica Attleeju z neznatno večino

LONDON, 9. — Danes dopoldne je predsednik francoske republike skupno z ženo obiskal francosko bolnišnico v Londonu. Pozneje pa sta oba obiskala parlament, kjer sta ju sprejela lord kancler in predsednik parlamenta. Nato sta oba gosta obiskala College Royal Naval v Greenwichu.

Francoski zunanji minister Schumann pa je imel pozno popoldne nov sestanek z Bevinom. Medtem ko sta na prvih sestankih razpravljala bolj na splošno o mednarodnih vprašanjih, sta se danes lotila podrobnejše obdelave teh. Važna točka naj bi bilo posarsko vprašanje, do katerega je tudi Anglija zavzela isto stališče kot Francija.

Pred glasovanjem o zaupnici vlade v zvezi s spomenico konservativcev o kraljevem govoru oziroma o programu vlade je govoril ministrski predsednik Attlee. Ta je odgovoril Edenu, da nedavne volitve niso bile noben plebiscit za ali proti nacionalizaciji. Attlee je še med drugim dodal, da je angleški narod na volitvah dokazal, da noče več slišati o Churchillu in njegovi stranki. Parlament je nato izrekel zaupnico Attleejevi vladi in s 310 glasov

TRŽAŠKI DNEVNIK

Stanko Vuk in Danica Tomažič
(Zločinsko umorjena 10. III. 1944)

«Sam smeh je je bil, sama pesem, toda tam na tistem Cesarjevem portretu je zelo žalostna, kot da bi že slutila svojo usodo», pripoveduje tovarišica Ema Tomažičeva o hčerki Dani, o svojem drugem otroku; tako kot Pinka je tudi njo in njenega moža Stanka Vuka dala za svobodo, in z njima je odšlo vse, kar je zase še pričakovala.

V nežne lirične pesmi je Stanko prelil bogato vsebino svoje duše. Pred vojno je sodeloval v Dejanju. Pripadal je Kocbekovi struji krščanskih socialistov, ki je našla takoj 1941 leta ob početku upora pot v Osvobodilno fronto in se spojila v eno z njo. Milko Matičetov pripravlja zdaj izdajo njegovih pesmi. Največ zapuščine imajo doma, na njegovem domu v Mirnu pri Gorici, nekaj jih je tudi na straneh šibkega zvezka, ki jih je tam vsa leta, ko je bil v ječi, s tolikim čutom nežnosti in ljubezni urejal. Iz njih diha vonj po pomladi, po cvetju, mandeljnih na bregu pod Tomažičevim domom.

«Kako sta se srečala?»

«Pinko, ki se je poznal s Stankom, je dal Dani, naj mu odnese neke papirje na Goldonijev trg kjer jo je čakal. Opisal mu je, kako bo oblečena in tudi pozneje jo je najrajši videl v tisti obleki. Po Pinkovi aretaciji sta ves čas pričakovala, da bosta aretirana tudi ona dva, ker pa je bilo že vse pripravljeno za poroko, sta se štirinajst dni nato poročila in odpotovala za tri tedne. Med njuno odsotnostjo so kvesturini stalno prihajali in spraševali, kdaj se vrneta. Res je sledila aretacija in zapor. Stanko je bil skupno z drugimi v Pinkovem procesu in dobil je petnajst let. Dani je bila v zaporu na Reki in v Trstu, pod policijskim nadzorstvom doma, v konfinaciji in internaciji in zopet pod policijskim nadzorstvom. Konfinirana je bila v Abrucih in družina, pri kateri je stanovala, jo je imela rada. Čutila je, da se godi krivica našemu ljudstvu. Ne moremo si razlagati drugače, kot da se jim je zdela kazen premila in so jo zato iz internacije premestili v konfinacijo» pripoveduje vzdržema.

«Kje je bila ob Pinkovi smrti?»

«Prišla je že domov. Sivomegleno jutro je bilo in iz oblakov je pršilo. Nič nismo slutili, da se je že zgodilo. Odšla je v Coroneo, da povpraša, kako je. Pred vrati je zagledala vozove, ki so se pravkar vrnili z Opčin. Pinko in tovariši so bili že mrtvi, Stanka in ostale so odpeljali ponoči brez sledu. Iz Fossane ji je potem pisal čez tri mesece. Bil je tam z Dragom Steha, Francem Udovičem in še kakimi petimi Tržačani. Odpotovala je tja, da bi mu bila blizu in bila je potem njihova vez med ječo in zunanjim svetom, tovarišica in sestra vsem. Tudi sama sem bila dvakrat v Fossani, in takrat mi je Stanko rekel: «Veš mama, ko bova imela z Dani sinčka, ga bova vzgojila v takem duhu, kot je bil tvoj Pinko». Hotel me je s tem malo razvedriti, toda če ne bi bilo prišlo tisto vmes bi bilo tudi res tako. Pripovedali so mi, kako sta moj Pinko in Stanko v zaporu poglobila prijateljstvo in kako je njega in vse ob slovesu vzpodbujal k borbi».

Umolknila je. Iz tistega nemega Pinkovega naročila, ki ga čuti vsak dan in vsak trenutek, je zajemala moči za najtežje.

Po Stankovem povratku iz zapora bi morala obadva v partizane in prav to so morali zaslediti in zato preprečiti njun odhod. Crna roka je opravila svoje delo.

«Kako je bila ob Pinkovi smrti?»

«Prišla je že domov. Sivomegleno jutro je bilo in iz oblakov je pršilo. Nič nismo slutili, da se je že zgodilo. Odšla je v Coroneo, da povpraša, kako je. Pred vrati je zagledala vozove, ki so se pravkar vrnili z Opčin. Pinko in tovariši so bili že mrtvi, Stanka in ostale so odpeljali ponoči brez sledu. Iz Fossane ji je potem pisal čez tri mesece. Bil je tam z Dragom Steha, Francem Udovičem in še kakimi petimi Tržačani. Odpotovala je tja, da bi mu bila blizu in bila je potem njihova vez med ječo in zunanjim svetom, tovarišica in sestra vsem. Tudi sama sem bila dvakrat v Fossani, in takrat mi je Stanko rekel: «Veš mama, ko bova imela z Dani sinčka, ga bova vzgojila v takem duhu, kot je bil tvoj Pinko». Hotel me je s tem malo razvedriti, toda če ne bi bilo prišlo tisto vmes bi bilo tudi res tako. Pripovedali so mi, kako sta moj Pinko in Stanko v zaporu poglobila prijateljstvo in kako je njega in vse ob slovesu vzpodbujal k borbi».

Umolknila je. Iz tistega nemega Pinkovega naročila, ki ga čuti vsak dan in vsak trenutek, je zajemala moči za najtežje.

Po Stankovem povratku iz zapora bi morala obadva v partizane in prav to so morali zaslediti in zato preprečiti njun odhod. Crna roka je opravila svoje delo.

«Kako se je zgodilo?» sem jo prekinila.

«Njuna smrt bo ostala za vedno prikrita», je nadaljevala nezadržno in kakor da mora izpovedati do kraja tudi to svojo drugo veliko bolečino. «Tiste tri tedne, ki so jim bili še namenjeni, da zaživita skupaj, sta obedovala in večerjala doma in z njima se je vrnilo nekoliko življenja v našo strašno tišino. Stanko je prišel tisti večer k večerji sam. Rekel mi je, da si bo Dani doma napravila nekaj malega, kot se je včasih zgodilo. Prosil me je tudi, naj oprostim, da me pusti samo, ko še ni papana. Prijatelj, da ga čaka, ki ga je že večkrat iskal. Pol ure nato me je poklicala hišna vratarica. Vprašala je, če imamo ključ od stanovanja in na moje vprašanje odgovorila, da so slišali iz njega strele. Z možem se oba takoj odpravita tja. Pred hišo je že bila policija. Sla sem za komisarjem in odklenila vrata. Vse je bilo tiho in v sobi je gorela luč. Vedela sem, da se je moralo zgoditi nekaj strašnega. Nisem mogla zdržati. Hotela sem dalje, da vidim vse. S silo so mi ubranili. «Ne svetujem vam», mi je prigovarjal komisar. Samo v trenutku, ko je on vstopil, sem jih zagledala in kriknila od bolečine. Stanko je ležal pred mizo in Dani je imela kolena vsa krvava. Sedem strelov so mu dali. Ona ga je hotela najbrže obvarovati. Ustreljena je bila od vrha navzdol v oko. Policija nam je tedaj zagotavljala, da bo našla zločinca, storila pa ni ničesar. Bili smo pač Slovenci. Vratarica jih je videla, kako so prišli po stopnicah. Trije so bili in nekdo ji je še rekel, da streljajo za njimi.

Zločin, ki so ga napravili, so hoteli z različnimi govoricami naprtiti Osvobodilni fronti, da bi jo umazali pred ljudstvom in ga odvračali od nje. To me je najbolj bolelo, ker vem sama in tovariši tudi vedo, da je Stanko Osvobodilni fronti sledil in da je bil nepopustljiv pred onimi, ki so ga hoteli odvrniti od nje.»

Zgodba njune kratke ljubezni in sreče, prepletene z borbo, da tudi na tem koščku zemlje vzklije boljši svet, se je končala. Tri mesece za njima ji je vzela vojna še moža. «Kogrem po Ul. Rossetti, na tistem mestu, kjer je padla bomba, se mi zdi, da hodim po njegovem grobu» je rekla. Spomini so najtežji, toda njo kot toliko drugih naših mater — trpink, vzpodbujajo k delu za stvar, za katero so dale svoje otroke.

ZAKLJUČENA JE DISKUSIJA O POKOJNINAH

PESIMISTIČNI DEMOKRISTJANSKI ŽUPAN

Bomo že kaj zboljšali, problem pa se rešiti ne da, je dejal - Nova pohvala kominformistom

Na včerajšnji izredni seji, ki je bila sklicana zaradi tega, da se ne bi sedanje zasedanje preveč zavleklo, se je nadaljevala in zaključila diskusija o poročilih odbornikov Cumbata in Benassija glede ureditve perečega vprašanja pokojnin in socialnega skrbstva. Se pred diskusijo pa so soglasno sprejeli nekaj manj važnih sklepov občinskega odbora.

V diskusiji sami so govorili: Svetovalec HARABAGLIA (DC), ki je v glavnem polemiziral z opozicijo, Kominformistka dr. WEISSOVA, ki je precej obširno govorila o vprašanju tuberkuloznih bolnikov, zlasti pa o tistih bolnikih, ki so ozdraveli in ki po uredbi prejemajo posebno podporo, in zahtevala njeno povišanje. Demokristjanka PIZZULOVA je imela krajši propagandistični govor, v katerem je hvalila zasluge demokristjanov za skrb tiste mladine, ki je prepuščena sama sebi. Demokristjan CRISTIANI je govoril o vprašanju vajencev. — Svetovalec MONCIATTI (Blocco Italiano) je seveda poudarjal, da se vsako tržaško vprašanje lahko reši le v okviru Italije; dejal je, da se delno strinja s kominformističnim predlogom rešitve vprašanja in že posebej kominformiste, zelo, zelo ponvalil, «ker so začeli razumeti, da Trstu samo Italija lahko pomaga», t. j. da so — čeprav po treh ali štirih letih, prišli do istega prepričanja, ki ga imajo predstavniki italijanskih in nacionalističnih strank na čelu z «Blocco Italiano» in «Movimento sociale italiano»

Demokristjanka CATOLLA je hotela s spretnim demagoškim govorom prepričati navzoče, da je možno rešiti vprašanje revščine v Trstu predvsem z dajanjem revežem «duhovnega kruha», katerega so lačni. Pri tem je naštela celo vrsto primerov, kako tržaški revежi denar, ki ga prejmejo v imenu podpore, enostavno zaveseljačijo in zapravijo, namesto da bi ga koristno uporabili. Zato predlaga občini, da naj po svojih organih nenehno budno pazi, v kakšne cilje reveži denar potrošijo, kajti s tem se bo doseglo, «da ne bo treba več milijonov lir» za podpore. Ko smo jo poslušali, smo dobili vtis, da omenjena demokristjanka na tržaških siromašnih ljudeh ni našla v svojem — kakor se sama hvali — 30letnem delovanju nobene moralne strani. Po njenem mnenju se bo vse rešilo le «in segno di Cristo». Demokristjan DELISE pa je nato ostro napadel kominformista Radicha, hvalil Marshallov plan, omenil nekajkrat «cas. Tito» in želel nato polemiziral s kominformističnim predlogom rešitve pokojninskega in socialno-skrbstvenega vprašanja.

Po odmoru sta govorila najprej občinska odbornika Cumbat in Benussi kot referenta, sklepne besede v diskusiji o vsem problemu upokojencev, brezposelnih in sicer pomoči potrebnih pa si je prihranil zase župan. Odbornik Cumbat je dejal, da je opoziciji lahko, ko postavlja moralno upravičene zahteve, ki pa jih je potem mnogo teže reševati na upravnem področju. Izjavil je nadalje, da velike številke zanj niso «a priori» ovira, da se ne bi lahko kaj storilo in mogoče se bo res direktna pokojnina povišala od štiri na pet tisoč, če bodo poročila iz knjigovodstva ugodna. Na račun kominformistov pa je rekel, da niso samo oni tisti, ki se zanimajo za socialna vprašanja. Benussi je smatral predvsem za potrebno, da najprej razčisti vprašanje incidenta med njim in Radichem s prejšnje seje.

Pred nadaljevanjem je gospod župan — ne da bi vedel in gotovo ne da bi niti želel vedeti, kako je bilo z incidentom pri Poreču — blagovolil iztresti nekoliko svojega neizmernega protislovanskega besa. (O tem poročamo tudi na prvi strani). Potem je precej na dolgo odgovarjal na različna mnenja izražena v diskusiji in polemiziral s kominformisti. Dejal je, da bomo imeli reveže vedno med seboj (zato ker je že Kristus — pa tudi Agneletto — tako dejal) in da tudi ranjka Avstrija ni bila nikak raj, kajti njegov oče je bil dober obrtnik, pa ni nič kaj posebno zaslužil. Sicer pa — borili se bomo že, da bi kaj zboljšali, ampak da bi probleme rešili — to se pa ne da.

Velik hrup je nastal, ko je hotel Bartoli dokazati, da je povsod na svetu hudo, s tem, da je hotel navajati neke podatke iz SZ, za katere pa ni povedal, odkod so. Pri zatrjevanju, da se vprašanje ubogih ne da za vedno rešiti, se je spomnil tudi dr. Agneletta, ki je na neki prejšnji seji nekaj podobnega dognal. Slovesno je potem dejal, da si je v svesti, da je občina storila za potrebne vse, kar je bilo v njeni moči. Vendar vprašanja ne bo rešilo 20 točk kominformistične resolucije kakor ni rešilo miru 14 Wilsonovih, pač pa bi znalo pomagati 10 zapovedi. Radich mu vpade v besedo, da so take pridige nepotrebne. Zbogar-Brocchi mu pa svetuje, da bi prišel te stvari pridigat v nedeljo dopoldne na zborovanje upokojencev, nakar se Bartoli zelo razburi in drugi seveda tudi, tako da je spet velik hrup.

Pred glasovanjem o resolucijah so oglasi Radich, ki izjavi, da se bo njegova skupina vzdržala glasovanja pri volitvah o resoluciji občinskega odbora. Zahtevala pa bo, da se postavi na glasovanje njihova resolucija in sicer prva točka ločeno od ostalih in o njej naj se glasuje poimensko. Ko so se izrekli še nekateri predstavniki skupin, je odbornik Dulci predlagal, naj se združi odborova resolucija z omenjenim členom iz kominformovske resolucije, kajti bistvene razlike med obema resolucijama itak ni. Nikakor pa ne gre, da bi prebivalstvo reklo, da se v občinskem svetu uganja politična špekulacija celo ob takem vprašanju, kot je revščina tisočev prebivalcev. Po dolgem pogajanju za končno obliko priključenega člena, je občinski svet soglasno sprejel tako kombinirano resolucijo. (Glede omenjenega člena iz kominformovske resolucije, bi omenili, da se je župan branil sprejeti formulacijo, da se občinski odbor «obvezuje», da bo uveljavil svoj čas po VU odbiti načrt za zvišanje pokojnin, in so se končno sporazumeli na formulaciji, ki bi nekako pomenila, da bo občinski odbor «zastavil za to vse sile»).

V splošnem zadovoljstvu, da so dosegli tak sporazum in sejo vendar že končali, (saj je bilo blizu enajste), so se občinski svetovalci takoj razšli.

Proslava dneva žena na Proseku

Clanice ASIZZ s Proseka bodo proslavljale v nedeljo 12. t. m. ob 19. uri mednarodni praznik žena 8. marec v dvorani Prosvetnega doma. K pestremu sporedu bodo pripomogli dramska družina, pevski zbor, pionirji in žene. — Vabljeni vsi!

IZ SAMATORICE

Pogreb tov. Kocmana

Za vedno ga je sprejela v svoje naročje zemlja, ki jo je tako ljubil. Zadnji sončni žarek je objel njegovo krsto in mandeljni, ki jih prebuja nova pomlad, so se s svojim cvetjem poklonili zavednemu kraškemu fantu, ki je ostal skozi vse svoje življenje, v trpljenju in borbi zvest svojim idealom. Za krsto pa je stopala dolga povorka prijateljev in znancev, ki so prihiteli, da ga spremijo na zadnji poti.

Včeraj popoldne so v Samotorici pokopali tov. Josipa Kocmana, zavednega Slovenca, borca in invalida narodnoosvobodilne borbe, zvestega člana Osvobodilne fronte, občinskega svetovalca Ljudske fronte zgoniške občine.

Huda bolezen, posledica borbe in naporov med vojno in po vojni, ga je mučila že dolgo časa. Več mesecev je bil v tržaški bolnici. Ko pa je uvidel, da se mu bliža konec, je zaprosil, naj ga pripeljejo na dom, na svoj Kras. Želja se mu je izpolnila. Toda le malo ur je še pretrpel na svojem domu. Zvečer, 7. t. m. so ga pripeljali domov, naslednje jutro ob 3 pa je že umrl.

Pokojni Kocman je bil značajen mož, napreden delavec. Sin revnih staršev si je moral s trudom služiti grenek kruh, zato je bil med prvimi, ki so razumeli veliki pomen osvobodilnega gibanja in se je pridružil borbi za osvoboditev svojega naroda. Načelom, za katera se je boril in izgubil svoje zdravje, je ostal zvest do smrti. Zloglasna resolucija, ki je preslepila mnoge tovariše, ni mogla spraviti s prave poti našega Kocmana. Na občinskih volitvah je bil izvoljen za občinskega svetovalca. Toda sejam občinskega sveta ni mogel nikdar prisostvovati zaradi bolezni. Nadomestoval ga bo drugi tovariš in nadaljeval na tem mestu delo, ki ga je pokojni zapustil, borbo za resnico in pravice našega ljudstva.

Lep pogreb je pokazal, kako je bil pokojni priljubljen daleč naokoli. V povorki smo opazili predstavnika glavnega odbora OF za Tržaško ozemlje tov. dr. Deklevo, zgoniškega župana in vse občinske svetovalce. Med številnimi venci in cvetjem pa vence Zveze partizanov, glavnega odbora OF in zgoniške občine. Godba iz Križa je med pogrebom igrala žalostinke, mladinski pevski zbor iz Saleža pa je zapel več pesmi.

Ob odprtem grobu se je poslovil od pokojnika v imenu občinske uprave in vseh svetovalcev župan zgoniške občine, v imenu OF pa tov. Obad Vladimir, ki je osvetlil značaj in življenje zavednega tovariša.

Zvestemu rojaku in dragemu tovarišu naj bo lahka kraška zemlja.

TRST MORA IMETI NAJVIŠJE CENE

po logiki tistih, ki skušajo podražitev kruha opravičiti s tem, da je ponekod kruh še dražji kot v Trstu

Urad za obveščanje pri Vojaški upravi je objavil sporočilo finančnega in gospodarskega oddelka VU, da bodo od četrtka 16. marca 1950 dalje povišane kontrolirane cene kruha in testenin, kar smo mi javili že predvčerajšnjim.

Cena kruha je povišana od 82 lir na 94 lir in testenin od 100 lir na 110 lir za kilogram. Cena moke bo ostala nespremenjena: 84 lir za kilogram.

Edino opravičilo, ki ga je našla vojna uprava zaradi podražitve kruha in testenin pravi, da bodo cene tem najpotrebnejšem hranivom še vedno nižje nego v Italiji. Kakor da gre tu za neko tekmovanje, kdo bo prodajal cenejši kruh in ne za plačilno zmogljivost tržaškega delavstva, ki je s tem ukrepom prav gotovo najbolj prizadeto.

Gre torej v glavnem za prihranek onih dveh milijard, kajti prav toliko je morala vojna uprava utrpeti — tako pravi njeno poročilo — da smo mogli v Trstu kupovati kruh po 82 lir, a testenine po 100 lir za kg. In v ta namen si je izbrala prav tedne po dolgotrajni stavki, ko bo tržaški proletariat najteže občutil nenadno podražitev. Skromni povišek, priborjen s tritedensko stavko, je postal tako praktično brez vsakega pomena, ker bo komaj kril najnovejše zvižanje cen.

Danes bodo bržkone spoznali tudi oni redki pristranski prenapeteži vse obsodbe vredno napako, ki jo je zagrešil samolastni stavkovni odbor s svojim skromnim programom v zadnjem stavkovnem gibanju. Mobilizirano delavstvo je pripravil ob tritedenski zaslužek ne da bi — ako računamo s poslednjo podražitvijo živil — izsilil zanj zrno dobička. In ne le to. V špekulantski nizkotnosti je šel tako daleč, ta je v onih dneh težko preizkušenemu delavstvu skušal onemogočiti tudi prejemanje živil in podpor, ki so jih v izdatnih količinah nabrali delavski tovariši v coni B.

Kruh je osnovno živilo delavca. Vojna uprava je bržkone mnenja, da bi bilo odveč trošiti dve milijardi letno za kruh delavcu, ki si upa s stavko upirati se izkoriščanju. Toda potem ko bo analizirala potek zadnje stavke tržaškega delavstva, bo brškone ugotovila, da so se iz nje izcimile koristi le zanjo in delodajalce, ki bi ukrenili pametneje, ako bi posebne nagrade, namenjene stavkokazom določili stavkovnemu odboru. Storjene usluge mu verjetno ne bodo mogli zlepa poplačati.

SMRTONOSEN PADEC z 12 metrov visokega odra

Smrtna nesreča 40-letnega zidarja Umka Marcela pri gradnji semenišča v Ul. Besenghi

Včeraj dopoldne se je v Ul. Besenghi dogodila strašna nesreča, ki je zahtevala smrtno žrtev v osebi 40-letnega zidarja Marcela Umka iz Ul. Fulvio Testi 7.

Kot vsak dan je tudi včeraj ubogi zidar delal pri gradnji semenišča v Ul. Besenghi. Okrog 10.30 se je z visečim odrom dvignil do višine 12 metrov, da bi pričel s svojim delom. Iz neznanih vzrokov, verjetno je bil oder premalo zavarovan, je vrv prav na tisti strani, kjer je bil nesrečni zidar, popustila. Viseči oder se je pričel silovito gugati ter vrgel Umka v praznino. Nesreča bi morda ne bila tako huda, če bi nesrečnik pri padcu ne udaril z glavo ob tla in si prebil lobanjo, tako da je na mestu izdihnil.

Pokojnikovo truplo so po prvem zdravniškem pregledu odpeljali v mrtvašnico v Ul. Pietà, kjer bo ostalo na razpolago sodnih oblasti.

Avtobusna nesreča iz Nabrežine pred okrožnim sodiščem

Šofer Emil Ferluga obsojen na 3 leta zapora

Včeraj se je pred okrožnim sodiščem v Trstu nadaljevala in končala razprava proti 19 letnemu Emilu Ferlugi s Konkonela 502, ki je obtožen, da je 21. decembra lani pri znani avtobusni nesreči v Nabrežini kot šofer avtobusa zakrivil smrt Marije Biteznik, Giulia Mazzuccattija, Skerk Kristine in De Stefanija Tullija. Pri isti nesreči pa so bili več ali manj hudo ranjeni Ema Skerk, Pavla Gabrovec, Vida Furlan in Vilma Gabrovec.

Po govorih zastopnikov zasebnih strank odvetnikov Ferluge, Tončiča, Vesela, Skerka, Poillucija in Jacuzzija je najprej spregovoril branilec odvetnik Morgera. V svojem do najmanjših podrobnosti preštudiranem govoru, tako z juridičnega stališča kot z obnovo dogodka, je skušal omiliti krivdo svojega klienta, kar mu je deloma uspelo, saj je zahteval javni tožilec za obtoženega Ferlugo kazen 4 let in 6 mesecev zapora. Jedro njegovega govora je bilo tudi v dokazovanju, da je za nesrečo soodgovoren tudi Caharija, ki je takrat šofiral avtomobil, ki je trčil z avtobusom. Končno je zahteval od sodišča, da bi v primeru obsodbe naklonilo njegovemu klientu privilegij začasne svobode, saj gre za sodbo v prvi instanci.

Odvetniku Morgeri je odgovoril še zastopnik zasebne stranke odvetnik Poillucci, ki je obtožencu odrekal privilegij začasne svobode, nakar se je sodni dvor umaknil na posvetovanje ter po eni uri in tričetrt izrekel tole sodbo:

Ferluga Emil je kriv obtoženega dejanja in se z upoštevanjem splošnih olajševalnih okoliščin obsodi na 3 leta zapora, 14 tisoč lir globe, plačilo sodnih stroškov, plačilo 30.000 lir stroškov vsakemu zastopniku zasebne stranke ter plačilo škode oškodovancem, ki jo bo določilo civilno sodišče. Dalje mora obtoženec plačati za nepremoženjske stroške 100.000 lir Biteznik Josipu, 150.000 lir Skerk Milanu, 100.000 lir za dva njegovega otroka, 100.000 lir Semec Viktoriji (to so sorodniki umrlih), 40.000 Furlan Vidi in 50.000 Skerk Emi. Sodišče je nadalje določilo naslednje vsote, ki jih bo moralo verjetno plačati podjetje, kjer je bil obtoženi Emil Ferluga v službi: 500.000 lir ženi pokojnega De Stefanija, po 1.500.000 za dva njegova otroka, 500.000 lir možu pokojne Skerk Kristine, po 750.000 za dva njegova otroka, 250.000 lir Biteznik Josipu, 60.000 lir Skerk Emi, 40.000 lir Gabrovec Pavli, 80.000 lir Gabrovec Vilmi in 50.000 lir Furlan Vidi. Končno je sodišče odbilo predlog odvetnika Morgere in obtoženemu, ki bo vložil priziv, ni dovolilo začasne svobode.

Predsednik dr. Picciola, javni tožilec De Franco, zapisnikar Pivke, zastopniki zasebne stranke Ferluga, Tončič, Vesel, Skerk, Poillucci, Jacuzzi, branilci Morgera, Jona, Carbone.

Z orožjem se je igral

Včeraj popoldne je iskal v bolnišnici zdravniško pomoč 24letni Tritta Manrico iz Ul. Commerciale 31. Zdravniki so ugotovili, da ima na desni nogi rano, povzročeno s strelnim orožjem. Manrico je povedal, da je bil predvčerajšnjim popoldne na Opčinah. Tam je naprosil nekega neznanega dečka, naj mu posodi flobert. Med polnjenjem pa se je flobert v Manricovih rokah nenadoma sprožil in ga tako ranil.

Huda nesreča težaka

Pri delu na neki lačji v starijuki se je včeraj popoldne hudo ponesrečil 62letni Ferluga Karel iz Ul. Moreri 51. Pri delu je namreč padel nanj težek kos železa. Zdraviti se bo moral 40 do 50 dni.

Igralska skupina E. Sabbatinija v gledališču „Verdi"

Jean de Letraz: Eno noč v vaši hiši, gospa!...

Zopet smo gledali tipično francosko lahko komedijo z intrigami in zamenjavami, z duhovitostmi in drznimi dovtipnostmi, s spalnico in z igralci v negližejih. Človek si skoraj težko predstavlja, od kod jemljejo francoski pisatelji te vrste komedij zmerom nove in nove domislice za svoje zaplete in razplete, ki obravnavajo v bistvu zmerom isto snov: ljubezenske dogodivščine z zakonsko nezvestobo na čelu.

Zaplet Letrazove komedije preseneča pot tem, da mu je avtor našel spet novo varianto, ter dal v njej nekaj novih nians na prastaro temo. Kajpada se komedija tudi to pot dogaja v Parizu. Novopečena zakonca Dubreuil si najameta za svoje skupno življenje hišo ter sprejmeta «služabnika», ki je sicer nespreten jeljavec, a ki ima to nevarno lastnost, da takoj spočetka odkrije neko staro «razmerje» svojega novega gospodarja. To «razmerje» se tudi kmalu prikaže v hiši v obliki gospe Klare, ki še nič ne ve, da se je njen oboževalec pravkar poročil, in ki se je ločila od svojega moža prav zato, da bi se poročila z Dubreuiljem. «Služabnik» je bil poklical svojega prijatelja, ki se izdaja za vikomta Mavricija. Ta lažni vikomt je blazno zaljubljen v lepo Dubreuiljevo ženo in je zato skuhal načrt, da bi prebil eno noč v njeni hiši. Prihod gospe Klare je padel kakor nalašč, da olajša to podjetje. Dubreuil natvezе svoji ženi, da sta vikomt in Klara ljubimca. Toda vikomt, ki je prav podjetjen mladenič, je všeč tudi njegovi ženi. V hišo pade še njena prijateljica Rozina, ki jo baje njen zaročenec, pravi Mavricij, katerega še ne pozna, vara ter se hoče zato predati prvemu moškemu, ki ji bo prišel na pot. Tu nastanejo novi zapletljaji, v hišo pade še vikomtova teta Alice, lažni vikomt in «služabnik» zamenjata pri tem obleki in vlogi, kajti jeljajočí «služabnik» ni v resnici nihče drugi, kot pravi vikomt Mavricij, ki bo izgubil dedščino bogate tete, če se ne bo v treh tednih poročil. Teta je prišla v Pariz tudi zato, da najde svojo pobeglo nečakinjo Rozino.

Tudi Klari postane medtem všeč lažni vikomt, in tudi Rozina sklene, da ga bo ujela v svoje mreže. V zadnjem dejanju menjujeta zakonski postelji svoje prebivalce, pojavijo se vse možne kombinacije, dokler ne najde zadeva svoj povsem moralni izhod: zakonca ostaneta zakonca, pravi vikomt dobi Klaro in dedščino, podjetni lažni vikomt in don Juan, ki spet ni nihče drugi, kot «slavni» pisatelj romanov v nadaljevanjih Didier in ki si je ves zaplet izmislil zato, da bi dobil snov za novo delo, pa nepričakovano lepo «podeželsko nedolžnost» - Rozino.

Komedija je dala igralcem izvrstno priliko, da so se na odru razmahnili v vseh svojih sposobnostih komedijskih interpretov. Ernesto Calindri je odlično igral jeljajočega služabnika, Franco Volpi je bil kot lažni vikomt spreten zapeljivec, ljubka je bila Vittoria Regoli kot Rozina, zelo dober Cassoli kot Dubreuil, Laura Solari je bila šarmantna gospa Dubreuil in Isabella Riva je žela aplavz pri odprti sceni za svojo komično interpretacijo tete Alice.

W. Sommerset Maugham: Carol ali Nedosegljivo

V. S. Maugham, čigar «Sveti plamen» so igrali pred vojno tudi slovenska gledališča, je znan angleški romanopisec in komediograf drugačne vrste, kot so francoski pisci lahkih komedij, ki smo jih videli zadnje dni v gledališču «Verdi». Tudi njegova komedija «Carol ali Nedosegljivo» nima samo namena zabavati občinstva, marveč ima tudi svojo umetniško in človeško težo.

Lepa in ne več prav mlada gospa Carol Ashly je čez noč postala vdova. Njeni prijateljici, mlada gospa Isabella in «stara devica» Maude pričakujeta po vsej človeški pameti, da jo bo zdaj njen dolgoletni prijatelj Robert, ki je tako dolgo hrepenel po tej priložnosti, zaprosil za roko. S svojim možem se Carol že dolgo vrsto let ni razumela, živela sta ločeno, ne da bi se bila tudi formalno ločila. Robert se zares pojavi, ve, da vsi pričakujejo, da bo svojo prijateljico zasnubil, toda odločilna beseda mu gre le težko in s pomočjo številnih viskijev z jezika. Carol, ki čuti, da snubitev ni prišla iz srca, je užaljena, a to zakrije. In ko Robert končno le izdavi besedo o poroki, ga odbije.

Lepo gospo Carol že dolgo na tihem obožuje tudi mladenič Rex in vdova sklene da se bo zdaj oprijela te priložnosti. Toda ko namigne mlademu oboževalcu, da jo utegne doseči, ji Rex pove, da ljubi samo tisto, kar je nedosegljivo, da ljubi nesrečno ljubezen zaradi nesrečne ljubezni same. Vnovič razočarana se Carol zateče k dolgoletnemu hišnemu zdravniku in prijatelju dr. Cornishu, staremu, belolasemu gospodu, po nasvet. Zdravnik ji pove nekaj prav bridkih resnic. Ob tej priliki pade Carol na um, da bi pripravila doktorja do tega, da bi jo zasnubil. Kajpada s pogojem, da ostane njeno življenje, kakršno je bilo, to se pravi, da bo ostal tudi za naprej Robert njun hišni prijatelj. Zdravnik na videz sprejme to igro in zasnubi gospo Carol. Toda ko je krog prijateljev zbran in bi moral razodeti svoj korak, izjavi, da pokojni Carolin mož ni mrtev in da je pred 10 minutami zdrav zapustil to sobo ter da bo zagotovo živel še 20 let. Takoj nato se zdravnik odstrani, Carol dobi histeričen napad smeha. Toda medtem je razumela doktorjev nasvet ter pripoveduje izmišljeno zgodbo o povratku svojega moža. Vse bo torej ostalo tako, kot je bilo, oboževalca se bosta še naprej udajala svoji iluziji o nedosegljivem, a lepa Carol je postala za veliko spoznanje zrelejša.

Igralci so podali diskretno komedijsko igro. Dobri so bili vsi. Odlična je bila Lina Volonghi kot gospa Carol, ki je zdržala levji delež te fine in duhovite komedije. Isabella Riva je ustvarila v «stari devici» Maude Fulton dober karakterno komičen lik. Ernesto Sabbatini je igral zdravnika z diskretnim humorjem. Zadržanega angleškega gentlemana Roberta je s fineso podal Ernesto Calindri. Drugo Carolino prijateljico, Isabello Trench, je skušala posrečeno individualizirati Vittoria Regoli. Franco Volpi je bil simpatičen mladi Rex. Scena je bila okusna, dvorana polna.

VLADIMIR BARTOL

KOLEDAR
Gledališče - Kino - Radio

Petek 10. marca
Makarij, Damir
Sonce vzide ob 6.29, zatone ob 18.03. Dolžina dneva 11.34. Luna vzide ob 1.00, zatone ob 9.19.
Jutri sobota 11. marca
Heraklij, Stana

SPOMINSKI DNEVI

1915 se je vršil v Chikagu v ZDA prvi narodni kongres severnoameriških Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki se ga je udeležilo 563 delegatov. Izrekli so se za osvoboditev od Avstro-Ogrske in za združitev vseh južnih Slovanov.

1944 je minerski vod južnoprimorskega odreda miniral pri Devinu več stebrov električnega dalnovoda.

1946 je civilna policija v Skednju streljala na množico. Mrtva sta obležala tov. Gensa Giovanna, mati štirih otrok in Giorgio Bonifacio, ranjenih pa je bilo 22 oseb.

DAROVI IN PRISPEVKI

Za Dijaško matico je darovala v počastitev spomina šeste obletnice smrti hčerke Dani in zeta Stanka Vuka tov. Ema Tomažič 5.000 lir.

Danes pevski koncert na Opčinah

Prosvetni krožek na Opčinah vabi na PEVSKI KONCERT, ki ga bo priredil pevski zbor «Slavko Skamperle» iz Sv. Ivana danes 10. t. m. ob 20 v kinodvorani na Opčinah.

SHPZ - odsek za ljudsko prosveto obvešča tečajnike in ostale interesente, da se bo režisersko-igralski tečaj nadaljeval v nedeljo 12. t. m. ob 9 v Ul. R. Manna 29, II. desno. — Pridite točno!

Izredni občni zbor prosvetnih delavcev ES

V nedeljo 12. t. m. ob 9 bo izredni občni zbor Zveze prosvetnih delavcev Enotnih sindikatov v Trst v Ul. Ruggero Manna 29. Dnevni red bo sledeč:

1. Poročilo predsednika; 2. čitanje pravil Zveze prosvetnih delavcev ES; 3. razno.

Vabimo članstvo, da se občnega zbora polnoštevilno udeleži.

Odbor

TRŽAŠKA BORZA

Zlati šterling 7800-7850, papirnati šterling 1550-1580, dolar 665-670, telegrafski dolar 672-673, švicarski frank 156-156.50 100 francoskih frankov 172, avstrijski šiling 21,50-22, zlato 875-880.

Gledališče Verdi

Nocoj ob 20.45 bo gledališka skupina Ernesta Sabbatinija za slavnostni večer na čast družbe igrala v gledališču Verdi komedijo v treh dejanjih «Srebrna piščalka», ki jo je spisal Robert E. Mr. Enroe.

Samo še jutri bo odprta slikarska razstava Jožeta Cesarja

V galeriji «Scorpione» razstavlja tržaški slikar Jože Cesar oljnate slike, portrete in krajine. Opozarjamo naše kulturno občinstvo, da si ta dela ogleda, ki so po mnenju mnogih njegove najboljše stvaritve, in da s tem priznanje umetniku.

Jutri planinsko rajanje

V soboto 11. t. m. priredi PDT svoje običajno planinsko rajanje, ki bo na stadionu «Prvi maj» pri Sv. Ivanu s pričetkom ob 20. uri.

Vabila bodo razposlana pravočasno. Članom, ki ne bi vabil prejeli, bodo ta na razpolago pred pričetkom prireditve.

Pionirske lahko-atletske tekme

Pionirji, prijavite se za lahko-atletske tekme, ki bodo v nedeljo 12. t. m. ob 9 na stadionu «Prvi maj».

Tekmovanje bo v četah po 5 pionirjev in 5 pionirk in sicer: v teku, skoku v daljino, metu krogle, štafeti in teku čez ovire. Obleka: telovadni kroj.

Javite svoj pristop Pionirski komisiji, Ul. Ruggero Manna št. 29.

Izžrebane obveznice Tržaškega posojila iz leta 1916

1. marca se je vršilo 34. žrebanje obveznic Tržaškega posojila iz leta 1916. Izžrebanih je bilo 36 naslednjih številk: 1141, 1287, 1242, 1434, 1201, 1348, 1461, 1392, 1271, 1210, 1631, 1679, 1789, 1596, 1855, 1762, 1694, 1701, 1722, 1995, 1710, 2040, 2153, 2208, 2145, 2207, 2344, 2350, 2437, 2383, 2557, 2509, 2562, 2461, 2478, 2686.

Izžrebane obveznice bodo izplačane v roku 6 mesecev pri občinski blagajni (Ul.

ISTRSKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA PRIMORSKEGA DNEVNIKA V KOPRU - ULICA C. BATTISTI 301a - I. - TEL. 70

8. marec je odjeknil po vaseh in mestih...

Praznovanje mednarodnega praznika žena v Istrskem okrožju

Osmi marec je odjeknil po vseh vaseh in mestih v okrožju kot dan miru, dan bratstva, dan visoke zavesti naših žena, ki se v današnji gradnji novega življenja tako uspešno udejstvujejo. Poročila, ki smo jih prejeli iz vasi, ali pa sami nabrali vtise, govorijo o velikih proslavah, združenih s kulturnimi prireditvami, na katerih so žene pokazale zelo veliko aktivnost. Ni je bilo vasi, ki ne bi na ta dan imela značaja praznika. Žene so pošiljale svoje delegacije na obiske v tovarne, iz tovarn pa delavke svoje delegacije v vasi. Tako so izmenjale pozdrave, voščila in darila.

V Kopru je bila glavna proslava v obnovljenem gledališču. Tu so žene sprejele najprej razne delegacije, ki so prinesle pozdrave in darove. Med drugimi sta prišli tudi delegaciji glavnega odbora AFZ Slovenije in ASIZZ iz Trsta. Nato je sledil kulturni del proslave z obširnim sporedom.

V naslednjem objavljamo nekatera poročila o proslavah iz posameznih vasi.

Semedela

Kot po vseh vaseh okraja, smo tudi žene v Semedeli imele v sredo zvečer lepo uspelo proslavo našega praznika. Lepo smo okrasile dvorano, ki služi za sestanke in prireditve. Za uvod smo poslušale referat o pomenu našega praznika in vlogi žena v današnji gradnji novega življenja. Nato je sledilo več recitacij, katere so podali pionirji in žene. Zelo občutno so podali recitacije Perko Nevenka, Martinuzzi Marija in Čok Vojko. Recitacije so bile v obeh jezikih. Posebno je bila pozdravljena recitacija pionirke Martinuzzi, ki je prišla na oder s polnim naročjem trobentic, s katerimi je po recitaciji obsula žene z besedami: «To pa za naše matere in žene». To je napravilo na vse navzoče zelo lep vtis.

Po kulturnem delu proslave, je ena izmed žena v imenu okrajnega odbora ASIZZ izročila tovarišici Čokovi darilo, kot v priznanje za požrtvovalno delo, ki ga vrši med ženami.

Žene so na to proslavo povabile tudi predstavnike vseh množičnih organizacij v okraju. Pripravile so v dvorani mize in jih okrasile s šopi mandeljnovega cvetja. Pri zakuski in kozarcu dobrega vina se je razvila zelo prisrčna zabava.

Žene Semedele so bile še posebno zadovoljne, ker sta se našega praznovanja udeležili predsednica okrožnega odbora ASIZZ tov. Živa in članica glavnega odbora AFZ Slo. venije tov. Zmaga. Seveda smo jih zaprosile, da nam kaj povesta, kar sta tudi radi napravili. Tako sta nam povedali, da so tudi za nas žene največje važnosti volitve, ki bodo 16. aprila. Gledati moramo, da bodo tudi žene postavljene za kandidatke in izvoljene lahko sodelovale pri ljudski oblasti. Žene Slovenije prav tako tekmujejo za volitve v Zvezno skupščino. Zelo aktivno sodelujejo v pripravah za volitve. V petletnem planu so sprejele velike naloge in jih tudi izvršujejo. Zavest žena v Sloveniji je velika in neomajna, ker vedo, da s svojim delom pomagajo utrjevati ljudsko oblast.

Ob prepevanju partizanskih pesmi in vzklikanju našemu prazniku, smo nadaljevale s praznovanjem do pozne ure. Razšle smo se v zavesti, da bomo za naprej še bolj poživele in utrdile našo organizacijo.

Bertoki

Mednarodni praznik žena smo tudi žene Bertokov, zelo lepo praznovale. V vasi je vladalo ves dan pravo praznično razpoloženje. Žene so pripravljale ves dan pecivo in slaščice, katere so zvečer po prireditvi uporabile za skupno zakusko.

Zvečer je bilo na kulturni prireditvi zelo veliko število ljudi. Referatu o pomenu dneva 8. marca, je sledil kulturni spored. Na prireditvi so nastopale žene in pionirji z recitacijami in igrami. Žene so podale igro «V posredovalnici», pionirji pa «Stevilke».

Kot najbolj požrtvovalni sta bili nagrajeni za svoje delo, ki ga vršita v korist skupnosti, dve tovarišici. Žene so na proslavo povabile poleg predstavnikov tudi vojake JA. Bila je navzoča tudi članica glavnega odbora AFŽ Slovenije.

Po prireditvi se je razvila zelo živahna prosta zabava, ki je trajala pozno v noč.

Korte

V sredo zvečer so proslavile naše žene mednarodni praznik demokratičnega ženstva. Proslava je bila v dvorani ljudskega doma, katero je napolnilo gotovo nad 250 ljudi. Domačini so hoteli dati našim ženam vsekakor priznanje za njihovo trajno požrtvovalno delovanje, ki ga vršijo v dobrobit vsega prebivalstva in skupnosti sploh.

Omeniti moram že v naprej, da so žene v Kortah v okviru svoje krajevne organizacije ASIZZ v predkongresnem tekmovanju in v tekmovanju za čim lepšo proslavo navedenega praznika doprinesle nekaj nad 150 prostovoljnih delovnih ur. Tako so napravile za otroke, ki so v domačem otroškem vrtcu, 40 predpasnikov in razne sladkarije, s katerimi so jih obdarile na dan praznika žena. Nadalje so ustanovile ženski pevski zbor in lastno dramsko družino.

S pevskim zborom in dramsko družino so žene deloma izvajale spored te prireditve. — Tako je dramska skupina uprizorila enodejanko «Žena s skrinjo», katere je povzeta iz življenja in časov narodno osvobodilne borbe. Nastop je bil prav dober ter je vsem navzočim zelo ugajal. Lahko rečemo, da bomo imeli v Kortah pri vztrajem delu v kratkem zelo dober diletantski oder. — Isto tako je vse udeležence presenetil pevski zbor. Slišali smo kar občuteno podane narodne in partizanske pesmi, ki so naravnost dvignile celotno razpoloženje ljudstva.

Poleg nekaj lepo in zavestno podanih recitacij smo imeli na sporedu tudi referat o pomenu praznika mednarodnega demokratičnega ženstva. Razume se, da so bili vsi izvajalci programa nagrajeni s prisrčnim ploskanjem.

Pri tej priliki sta bili nagrajeni dve tovarišici, ki sta se najbolj izkazali pri delu in sta pokazali največjo požrtvovalnost za vsestranski napredek.

Ta prireditev nam je zopet v dokaz, da nočejo žene v Kortah tudi pri kulturnem delu zaostajati, marveč da želijo biti zgled še ostalim organizacijam.

PRESKRBA

Ponovno opozarjamo KLO. urade, podjetja in ustanove, da predložijo predstojnim mestnim odnosno okrajnim LO, odsekom za trgovino in preskrbo zahtevnice (spiske) potrošniških nakaznic za mesec april.

Okrajni (mestni) LO bodo sprejemali zahtevnice nepreklicno do vključno 13. marca 1950.

Kdor ne bo predložil zahtevnice (spiska) in rekapitulacije v predpisanem roku, kakor je to predvideno v «Navodilih o izdajanju potrošniških nakaznic», ne bo prejel potrošniških nakaznic za mesec april.

Občni zbor Podzveze SHPZ bo v nedeljo 12. t. m. v Kopru

V nedeljo 12. marca ob 9.30 bo v Kopru občni zbor Podzveze SHPZ.

Dnevni red:

1. Otvoritev.
2. Volitve delovnega predsedstva in raznih komisij.
3. Poročila o izvršenem delu.
4. Diskusija o poročilih.
5. Volitve.
6. Sklepi.
7. Zaključek občnega zbora.

Občni zbor Podzveze SHPZ bo pregled uspehov in kritična presoja našega dosedanjega dela, hkrati nam bo dal tudi smernice za naše nadaljnje delo. Uspeh občnega zbora ljudskih prosvetarjev mora biti ta, da se bo v nadaljevanju dela ljudska prosvetna dejavnost po naših tovarnah in vaseh še in še razširila, ker bomo s tem pomagali dvigniti kulturno raven naših delovnih množic.

Delegati, ki so jih izvolila prosvetna društva in druge kulturno prosvetne ustanove, naj v diskusiji iznesejo izkušnje in probleme iz dosedanjega dela, tako da se bomo v bodočnosti lahko izognili raznim nevšečnostim, ki so motile kulturno prosvetno delo

Nedeljske nogometne tekme

SKUPINA A:

Olimpija - Aurora B na igrišču v Dekanih ob 15; Partizan - Portorož na igrišču v Kopru ob 10.

SKUPINA B:

Buje - Seget na igrišču v Bujah ob 15; Brtonigla B - Novi grad B na igrišču v Brtonigli ob 15; Dajla - Vilanija na igrišču v Dajli ob 15.

LESTVICA

Skupina A:

Arrigoni B	10	8	2	0	49 - 6	18
Partizan	9	5	3	1	22 - 10	13
Rdeča zvezda	9	5	1	3	17 - 16	11
Adria	10	5	1	4	26 - 18	11
Meduza B	9	4	1	4	6 - 13	9
Aurora B	9	3	3	3	16 - 11	9
Strunjan	9	4	0	5	19 - 16	8
Piran B	9	2	3	4	8 - 25	7
Soline	9	1	3	5	10 - 21	5
Olimpija	7	1	1	5	6 - 23	3
Portorož	8	0	2	6	6 - 26	2

Skupina B:

Umag B	9	8	1	0	24 - 7	17
Brtonigla B	8	5	2	1	8 - 4	12
Buje	6	5	0	1	13 - 5	10
Novi grad B	6	4	1	1	13 - 4	9
Materada	8	3	1	4	9 - 15	7
Vilanija	7	2	2	3	12 - 14'	6
Dajla	8	3	0	5	4 - 14	6
Seget	8	2	1	5	4 - 15	5
Nova vas	7	2	0	5	5 - 13	4

Otvoritev rdečega kotička in praznovanje praznika žena

pri sindikalni podružnici sodnih nameščencev v Kopru

Sindikalna podružnica pravosodnih ustanov v Kopru je imela v sredo 8. marca lepo uspelo intimno slavje. Odprli so rdeči kotiček ter obenem praznovali dan žena.

Na povabilo so se slavja med drugim udeležili udarniki tov. Cefuta Franc iz podjetja «Stil», dalje tov. Orlando Evelino iz gradbenega podjetja «Edilit» in Bussani Ida iz tovarne za konserviranje rib De Langlade, kar je dalo slavju še posebno obeležje.

Predsednik podružnice tov. dr. Viktor Vovk je najprej pozdravil udarnike in naglasil politični in delovni pomen njihovih naporov in uspehov. Nato je v kratkem opisal nastanek in dosedanji razvoj Zveze sindikatov Jugoslavije, važnost sindikatov za izvajanje upravne službe in za razvijanje idejno-političnega ter kulturno-vzgojnega in kulturno-prosvetnega dela. Govoril je o načinih in ciljih tega dela v sindikalnih edinicah

Po otvoritvi rdečega kotička je tov. Ivanka Macarolova podala lepo zasnovan referat o pomenu 8. marca, praznika žena. Njeno poročilo je bilo sprejeto z velikim razumevanjem. Nato je tov. Darinka Bobič recitirala odlomek iz Prežiha Voranca, tov. Pina Minutti pa v italijanščini — globoko zasnovane verze «8. marzo». Pevski zborček tov. dr. Vuge je sproti zapel več pesmi in tako znatno poživil prireditev in razpoloženje navzočih. Tovarišice članice sindikalne podružnice so prisrčno servirale malo zakusko in v tovariških razgovorih ter ob lepem prepevanju Vugovega zbora je naglo potekel čas, ki je bil članom sindikalne podružnice pravosodnih ustanov odmerjen za proslavo otvoritve njihovega rdečega kotička in za praznovanje 8. marca, dneva žena.

Izleti na Slavnik v Polhograjske Dolomite in Planico

PLANINSKO DRUSTVO V KOPRU priredi v nedeljo 12. marca 1950 dva izleta, na Slavnik in v Polhograjske Dolomite. Za Slavnik je odhod v nedeljo ob 5. uri zjutraj z avtobusom. Udeleženci izleta v Polhograjske Dolomite se bodo odpeljali iz Kopra v soboto 11. t. m. ob uri 12.30 z avtobusom do Divače, od tam do Ljubljane z vlakom. Povratek z obeh izletov v nedeljo zvečer. Prijave za oba izleta sprejema do petka 10. marca zvečer tov. Olga Cotarjeva v Kopru.

V nedeljo 19. t. m. bo izlet v Planico k mednarodnim smuškim tekmam. Prijaviti se je do ponedeljka 13. t. m. zvečer v Kopru pri tov. Ogarevu (Primorski dnevnik).

SPOMINSKA PLOŠČA padlim borcem - Koprčanom

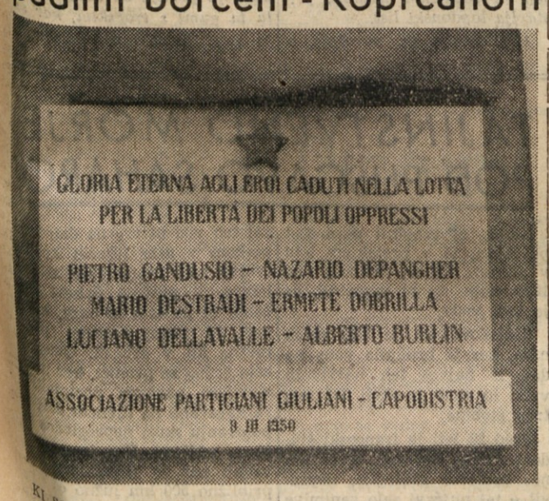

KI SO JO ODKRILI V SREDO 8. MARCA NA TITOVEM TRGU V KOPRU. — VEČNA SLAVA JUNAKOM, PADLIM V BORBI ZA SVOBODO ZATIRANIH NARODOV!

V skrbi za mater in otroka nam bo za zgled socialistična Jugoslavija

Žene iz Koprščine so obiskale Ljubljano

25. februarja je delegacija žena iz ASIZZ šla v Ljubljano da si ogledamo razne pridobitve socializma, zlasti na področju skrbstva za mater in otroka.

Na kolodvoru v Ljubljani so nas sprejele članice glavnega in mestnega odbora AFZ. Z avtobusom smo se odpeljale po Ljubljani, da si ogledamo razne zanimivosti.

Prva pot nas je peljala v Litostroj. Zastrmele smo preproste žene v ogromne stavbe in kar nismo mogle verjeti, da je vse to delo nastalo v dobrih dveh letih s pridnostjo in iniciativnostjo naših ljudi. V notranjosti tovarne nas je zlasti zanimalo kaj delajo žene. Posamezne smo se kar zagledale v nekatere stroje in delavke, ki tem strojem strežejo. Bilo pa je tudi kaj gledati in se čemu čuditi. Neprenehoma smo se vse žene zgražale nad lažmi vidalijevcev, ki skušajo prikazati stvar v drugačni luči in blatiti borbo jugoslovanskih delavcev. Nikjer nisi videl žalostnih obrazov, samo zavest in veselje se je vsem odražalo z lic.

Prav tako v industrijski šoli, ki le last Litostroja, kjer se mladeniči in dekleta usposabljajo za bodoče mojstre in specialiste. Nasmejani in zdravja polni obrazi se sklanjajo nad kosi železa in ga obdelujejo s pazljivo marljivostjo. V učilnicah se zopet drugi sklanjajo nad risbami raznih strojev, tretja skupina pred šolo pa se uri v telovadbi. Videle smo okusno opremljeno menzo, sindikalno dvorano za prireditve ter njihov rdeči kotiček s številnimi prehodnimi zastavicami. Se to in ono bi si rade ogledale, toda čas nas je preganjal.

Odpeljale smo se do tipiziranе hiše, ki je bila postavljena v 8 dneh. Vsi deli te hiše so narejeni v tovarni in potem zloženi skupaj. Štirj stanovanja ima taka hiša: predsobo, kuhinjo, jedilnico in spalnico ter otroško sobo. Vse pohištvo je montirano, da ostane stalno v hiši. Te hiše so zlasti primerne za nameščence, ki dostikrat menjajo svoje službeno mesto. Takim odslej ne bo treba prevažati pohištva. Vse bo ostalo na mestu in kamor bo prišel, bo našel tako stanovanje že opremljeno s pohištvom. To je res idealna hiša bodočnosti. Videle pa smo tudi drugačne hiše — ogromne stavbe z neštetimi stanovanji za delavce. Celi bloki takih hiš se vrste v smeri Litostroja na nasprotni strani železnice.

Za tem smo si ogledale otroško igrišče «Ciciban», kjer je vse primerno opremljeno z raznimi napravami za zabavo otrok. Se žene same so se zavrtele na vrtiljaku, se pozibale na konjičku ali gugalnici. Videle smo, kako brez skrbi puščajo delavske matere svoje otroke na tako urejena igrišča.

Tudi v domu «Maši Bečičeve» smo videle vzoren red in dobro oskrbovane otroke. Ogledale smo si menzo gimnazije na Viču, nato pionirsko progo, kjer vodijo pionirji vse sami. Tudi vlak smo šele pogledat in videle povsod disciplino, red in snago. Spoznale smo — veliko delo — teh malih ljudi, njih samozavest in čut odgovornosti. Po kosilu smo se odpeljale do otroških jasli v Lepodvorski ulici. Tam stvar ni tako enostavna. Počakati je bilo treba, da so nam prinesla dekleta belе bolniške halje, ki smo si jih morale obleči. Sele v teh smo smele vstopiti v sobe, kjer uživajo gostoljubnost najmlajši. Otroci so ravno ležali v čednih jaslicah, snažno oblečeni. Tu in tam so žive očke pokukale izpod odejice in radovedno pogledovale po ženah. Že jim je lezel smeh po rdečeličnih obraščkih.

Poleg spalnic je prikupna jedilnica in igralna soba. Vse prijetno majhno. Na nasprotni strani so sobe s posteljicami za najmanjše. Ti mali Cicibančki so ležali ali stali v ograjenih posteljicah, vsi oblečeni v enake bele ali roza «žabice». Spet tu samo rdeča polna lička. Se v ambulanti — izolirnici smo našli nasmejane in okrogle obrazke. Vsepovsod zgledna snaga in red ter prijazni obrazi. Zaželele smo si takih domov, kjer bi mogli biti naši najmlajši tako oskrbovani kot ti tukaj. Prav Ljubeznivo so nam otroške negovalke prikazale in obrazložile vse delo in postopek z otročiči.

Nadalnja pot nas je vodila v otroško restavracijo, kjer je bilo polno otrok, ki so se zalagali s kolački in mlekom za majhen denar.

Nato smo naredile izlet k Sv. Urhu, morišču naših najboljših ljudi. Tov. Stefka Podbevškova nam je podrobno prikazala grozote in podivjanost nekaterih belogardistov in izkoreninjencev našega rodu, ki so mučili in ubijali prav sadistično. Videle smo številne izkopane grobove, iz katerih so trupla prenesli v skupno grobnico, kjer leži že približno 200 naših mučenikov.

Vračajoč se proti Ljubljani, smo spotoma obiskale še DID papirnice v Vevčah. Lepa moderna vila, nekdaj bivališče dveh mogočnežev iz tovarne, je sedaj preurejena v dom igre in dela. 60 do 70 otrok se tu dnevno oskrbuje in neguje, da se morejo njihove matere brez skrbi posvetiti pridobitvenemu delu.

Tovarna sama je oskrbela ves inventar in ostale potrebščine. Res krasno, otrokom primerno pohištvo, vse v nežni zelenkasti barvi z lepimi slikami po stenah. Lepo urejene igračke po policah, dnevne posteljice lepo zložene, vse v vzornem redu. Kar nagledati se nismo mogle te domačnosti, snage in reda, ki vladajo v tem domu. Tu smo se šele v celoti zavedle, da vse žrtve, ki so ležale pri Sv. Urhu, niso bile zamen. Brez tolikih žrtev ne bi nikdar dosegli možnosti nuditi otrokom to, kar jim tukaj nudijo.

Se dom mater na Brdu smo si ogledale ta večer in videle kako skrbi Jugoslavija za tiste, ki dajejo življenje našemu rodu.

Vzorno urejene spalnice, dnevne sobe in ambulante pričajo o udobju, ki ga uživa tu žena, ki čaka svoje ure. Mlade matere dobe tu vsa navodila in nasvete za dobočega zemljana, da bo ostal zdrav in sposoben življenja.

Drugi dan smo si ogledale še zanimivosti muzeja.

Prav zadovoljne smo se vračale domov v Istro, hvaležne centralnemu in mestnemu odboru AFŽ, ki nam je omogočil, da smo spoznale doslej nepoznane dobrine socialistične ureditve. Hvaležne smo bile tudi tov. Duši, Marti, Štefki, ki so nas vodile in nam tako ljubeznivo tolmačile vse za nas tako važne pridobitve.

Sklenile smo, da bomo vse, kar smo v Ljubljani videle, skušale postopoma uvesti v naši Istri. Vem, da nas čakajo težave in ovire, vendar z vztrajnostjo, zavednostjo in pomočjo naše oblasti se bo dalo storiti marsikaj, da bodo tudi naši otročički tako skrbno negovani in srečni, kot so oni v Jugoslaviji, njihove mamice, pa da se bodo brez skrbi lahko vključile v pridobitno delo.

GORIŠKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE PRIMORSKEGA DNEVNIKA V GORICI - UL. S. PELLICO 1 - II.; TEL. 11-32

DOVOLJ KRIVIC IN ŠE PREVEČ

ZA UNIČENJE SLOVENSKEGA ŠOLSTVA se poslužujejo vseh mogočih sredstev

Napad na šoloobvezne otroke optantov - Skrčenje šol po slovenskih vaseh - Neznosne razmere v Slovenski Benečiji - Potujčevanje v Kanalski dolini

Objavljamo govor tov. Jožice Tomsičeve, ki ga je imela v zvezi s šolskim vprašanjem na izredni konferenci ZSZ v Pevmi.

Drage tovarišice!

Menda ni bolj perečega in težkega vprašanja, ki zadeva Slovence v Italiji, kot so slovenske šole. Od vseh strani prežijo nanje skriti in odkriti sovražniki ter premišljujejo, kako bi tu zadali smrtni udarec, ki bi bil obenem umiranje in iztrebljanje slovenskega življa v Italiji. Kar fašistom ni uspelo, skušajo sedaj izvesti šovinisti, podprti od samih oblasti.

1

Fašistična Italija, ki je odkrito vodila boj proti našim šolam in našemu ljudstvu nam je vsekala precej globoke, skoro nezaceljive rane. Za vse to podlo in ogabno početje fašistov je morala Italija v narodnoosvobodilni borbi drago plačati. Kaže pa, da se sedanji oblastniki niso od te vojne prav ničesar naučili, ker ponovno pričenjajo tam, kjer je fašizem prenehal.

Nedavno smo bili priča napadu na otroke optantov, kateri so morali hočeš-nočeš zapustiti slovenske osnovne, strokovne in srednje šole. To dejanje je bilo načrtno in premišljeno napravljeno, zato da bi se število slovenskih otrok zmanjšalo. Posebno je to veljalo našim srednjim šolam, od koder je moralo 32 dijakov in se je zaradi tega število na vseh srednjih šolah zmanjšalo od 378 na 346 dijakov. Seveda so bile s tem odlokom prizadete tudi naše osnovne šole. To nečloveško dejanje, ki nima nikake zakonite podlage, so skovali v kovačnici goriških šovinistov, bivših fašistov.

Demokratična fronta Slovencev je takoj podvzela vse ukrepe in odločno protestirala po časopisju in pri vladi v Rimu, kamor je odpotovala posebna delegacija. V Rimu so pa takoj zaprli vse dohode v ministrstva in še posebno do predsedstva vlade.

Tudi kominformisti so poskusili na račun preganjanja naših šol ribariti v kalnem, toda se jim ni posrečilo, ker so bile izkušnje našega ljudstva v preteklosti prevelike, da bi se pustil kdo ujeti v njihove dobro nastavljene mreže. Z velikim pompom in truščem so v časopisu ponavljali in si lastili naše obtožbe ter se na vse kominformistične svetnike zaklinjali, da se bodo njihovi poslanci zavzeli v parlamentu ter senatu za naše šole. Do danes pa nismo niti slišali, niti čitali v nobenem časopisu, da bi ti poslanci vsaj z mezincem trenili v obrambo slovenskega šolstva in v obrambo našega kulturnega življenja. Namesto tega napadajo voditelje DFS češ, da so šovinisti, fašisti, trockisti, titini, banditi itd., zraven pa pristavljajo obrabljeno geslo, da samo takrat ko bo partija zmagala in bo kominformizem na vladi, bodo tudi Slovenci v Italiji uživali vse pravice. Znani pregovor pravi: «Čakaj osel, da bo trava zrasla». Sicer nam je Pusteto že itak zazvonil na goriškem gradu pri prvi seji občinskega sveta, ko je šlo za dvojezičnost, koliko jim je za naše pravice in upravičene zahteve. Od tega dne dalje so čestokrat pokazali, da jim je samo za naše glasove, ne pa za naše pravice.

2

Osvobodilna vojska je s prihodom v naše kraje ustanovila slovenske šole povsod, kjer so pred fašistično dobo že obstajale. Po krivični razmejitvi je ostalo na Goriškem oziroma v Italiji še 20 slovenskih osnovnih šol z nad 1500 učenci. Nekaj dni po prihodu italijanskih oblasti so različni nestrpneži pričeli z raznarodovalno taktiko in se tako pokazali kot pravi dediči fašističnega režima. Štandrež jim je bil najbližji, zato so tam najprej poskusili svojo taktiko, posebno še kar spada pod goriško mestno občino. Slovenske otroke so vrgli iz dveh učilnic in jih potisnili v staro šolsko poslopje. V njem so imeli slovenski otroci, ki jih je bilo po številu 172, na razpolago samo 4 učilnice, dve pa sta ostali 17 učencem italijanske narodnosti. Ker se jim je zdelo število premajhno, so spremenili šolski okoliš in napotili vse otroke italijanske narodnosti iz Barca in Tržaške ulice v Štandrež. Namen je bil jasen: Vtisniti slovenski vasi pečat italijanstva.

Prav nič drugače niso ravnali po drugih slovenskih vaseh, kakor v Doberdobu, Pevmi in drugod. Od vsega početka do danes pa skušajo na najšibkejših etničnih točkah slovensko šolstvo sploh zabrisati. V Tržiču so z ustrahovanjem in propagando osnovno šolo skoro uničili. Pred nekaj leti je bila v Tržiču dvorazrednica s 42 otroci, danes je samo še enorazrednica s 13 otroci. Učilnica za teh 13 učencev je v nezdravem prostoru tržiške šole zgradbe in starši se upravičeno že več časa pritožujejo. Druga osnovna šola, v katero so se zaleteli z vsem besom, je v Krminu. Tudi tu je zaradi protislovenske gonje število otrok padlo od 65 na 42. Z oblastnim dekretom se je ta šola že lansko leto spremenila v enorazrednico. Vse pritožbe DFS so bile zaman.

Navedenih je le nekaj primerov, iz katerih je razvidno, da hočejo naše šole poteptati in uničiti ter se za to poslužujejo vseh mogočih sredstev, kakor jim pač bolje kaže.

3

Zveza slovenskih žena je kakor naiašč poklicana, da se zavzame za naše šolstvo in ukrene vse potrebno ter odločno protestira na odgovornih mestih zaradi ogabne raznarodovalne politike. Če kje na svetu ovirajo demokratično gibanje nekega naroda, se to dogaja s Slovenci v Italiji. Nihče in nikjer ne morejo prisiliti slovensko mater da bo lastnega otroka pošiljala v drugorodno šolo. Posebno neznosne pa so razmere v Slovenski Benečiji. Ne samo da materinega jezika v šoli ne uporabljajo že 84 let. Tudi sicer vladajo vsepovsod neznosne razmere in kaže da oblasti to delajo nalašč z namenom da bi del slovenskega življa obdržale v temi in neznanju.

Vzemimo n. pr. vas Brezje v občini Tajpana v zapadni Benečiji, kjer morajo malčki obiskovati pouk v takem prostoru, ki ni samo nezdrav, ampak tudi sramoten za občino in vse one, ki imajo opravka s šolo.

Podobne razmere, če ne prav take, vladajo tudi po drugih krajih Slovenske Benečije. Tako stanje daje kaj slabo spričevalo občinskim možem, ki do skrajnosti zanemarjajo šolsko vprašanje.

Po podpisu mirovne pogodbe bi vlada morala rešiti vprašanje vseh osnovnih šol, kjer prebivajo Slovenci, in načelno rešiti vprašanje šolanja v materinem jeziku. štiri leta po strahoviti vojni za pravice narodov, ki je bila srečna dobojevana, ni v Slovenski Benečiji niti enega razreda, kjer bi poučevali v materinem jeziku.

Slovenske žene obsojamo tako politiko raznarodovanja in odločno protestiramo, ker se ne izvajajo v celoti členi mirovne pogodbe, in ker staršem celo z ustravanjem branijo vpis svojih otrok v slovenske šole. Popolnoma odobravamo politiko DFS, ki se nepopustljivo bori za naše narodne in socialne pravice. Podpirale bomo pravično borbo z vsemi našimi močmi, dokler ne bo v sleherni vasi v Benečiji slovenska šola s slovenskimi učitelji.

4

Nič boljše niso razmere v Kanalski dolini, kjer slovenske otroke raznarodujejo, kakor bi se v tej vojni ne zgodilo nič novega. Res, da v nekaterih krajih prevladuje nemškutarstvo in se za slovensko šolo malo brigajo, vendar pa je večina prebivalstva še zelo zavedna in si želi za svoje otroke slovenskih šol. V Rablju so mnogi starši obdržali svoje otroke doma, ker niso hoteli, da bi jih potujčili. Ko pa so v zadnjem letu videli, da njihove zahteve pri vladi niso uslišane, so obupali in svoje otroke poslali v potujčevalnice.

Vse to je čista resnica, kateri se ne more nihče ogniti. Resnice pa se marsikdo boji, zlasti tisti, ki je vzrok vsem tem krivicam. Zato skušajo dokazovati, da se nam ni zgodilo nič slabega in da bi s tem opravičili svoje nečloveško početje. Podtalno pa delajo slovenskemu narodu nove krivice, ki so tako vidne in otipljive, da jih še tako popačeno zgodovinsko pisanje ne bo moglo opravičiti.

PAZITE NA SVOJA KOLESA

Včeraj so bili tatovi koles spet na delu. Zaradi njih sta morala peš domov 11-letni Jurij Kodermac in 25-letni semeniščnik Bogomil Brecelj. Prvemu so kolo odpeljali izpred cerkve sv. Srca, drugemu pa iz veže semeniška. Tatvino sta oba prijavila policiji.

* * *

Listnico z osebno izkaznico in 1273 lirami je včeraj izgubila 25-letna Kosič Terezija iz Ul sv. Gabrijela št. 41.

Širite in čitajte Primorski dnevnik!

KINO

VERDI. 17: «Totò išče dom».
VITTORIA. 17: «Mayerling».
CENTRALE. 17: «Nemogoča ženitja», A. P. Aumont.
MODERNO. 17: «Poslednja od poved», R. Milland.
EDEN. 17: «Vohun suličarjev», D. del Rio.

Seja pokrajinske deputacije

Predvčerajšnjim popoldne se je na svojem sedežu na Rooseveltovem korzu sestala pod predsedstvom odv. Culota pokrajinska deputacija, ki je preučila vse točke dnevnega reda, ki so se tikale predvsem operacij navadne uprave.

Med drugim je deputacija odobrila popravljalna dela v poslopju kvesture, 750 tisoč lir za popravljalna dela v umobolnici, otroških jaslih, realni gimnaziji, trgovski akademiji, v institutu za gluhoneme v Gorici in Gradiški.

Nato je zavrnila sklep, po katerem naj bi podjetje Zampieri Evaristo zasedlo del zemljišča ob mostu pri Zagraju. Odobrila pa je sklep za sprejem v službo še enega šoferja za centralne urade in pristop v Zvezo italijanskih pokrajin za leto 1950.

Globe v mesecu februarju

V preteklem mesecu februarju so varuhi javnega reda naložili skupno 254 glob, in sicer 11 kršiteljem cestnega pravilnika, 127 kršiteljem pravilnika za mestni promet, 31 kršiteljem pravilnika mestnih straž, 58 lastnikom psov, 16 kršiteljem tržnega pravilnika in 21 trgovcem, ki niso pravočasno zapirali svojih trgovin.

V istem mesecu je konjederec polovil skupno 31 psov, ki so se klatili po mestu brez nagobčnika.

ROJSTVA SMRTI IN POROKE

V goriški mestni občini je bilo od 26. februarja do 4. marca t. l. 15 rojstev, 8 primerov smrti, 2 vknjiženi poroki in 4 poroke.

Rojstva: Rubino Ines, Rosito Lovrenc, Romanut Ivan, Di Luca Jurij, Zanello Friderika, Ciffani Marija, Bonnes Roberta, Reja Graziella, Plazotta Silvija, Giusto Pavel, Virgulin Alma, Monanni Marija, Muzzo Rudolf, Missori Barbara, Mughelli Sergij.

Smrti: 46letna gospodinja De Loeser por. Di Biagio Elsa, 93-letna gospodinja Hualč vd. Breganti Frančiška, 66letni uradnik Orzan Alojz, 34letni strugar Tomat Serено, 6letni Cervi Julijan, 11 mesecev stara Kennett Franklin, 48letna bolničarka Klede Bianca, 56letna gospodinja Salvador por. Grattoni Marija.

Vknjižene poroke: pek Zecchini Valentin in hišna pomočnica Losar Ana, orožnik Caprari Tito in gospodinja Benatti Ana.

Poroke: geometer Makuc Jordan in gospodinja Tabaj Karmela, kmet Marušič Davorin in gospodinja Brankovič Ljudmila, inšpektor PC Guido Rafael in uradnica Bastoni Avgusta, delavec Cej Silvij in gospodinja Tureček Lidija.

MOGOČNI PRSTAN

pravljična igra na pevmskem odru

Nekaj misli in ocena ob nastopu podgorske mladine

Po dopoldanskem vsestranskem preučevanju političnih, gospodarskih in kulturnih težkoč in položaja, ki ga imajo naše žene, je sledila 5. marca popoldne kot drugi del kongresa kulturna prireditev naše mladine. Ob tej priliki sta nastopila dva pevska zbora in igralska družina iz Podgore.

Pred nabito polno dvorano in množico ljudi, ki se je gnetla pred vhodom, je prvi nastopil mladinski pevski zbor iz Podgore. Ze ob svojem nastopu ob ljudskem taboru v Sovodnjah je žel odobravanje in si pridobil naklonjenost vsega občinstva. V nedeljo pa smo z veseljem ugotovili, da je ves dosedanji čas koristno uporabil in se pridno vežbal. Pevovodji priporočamo, da temu res dobremu mladinskemu zboru posveti vse svoje odlične sposobnosti, in smo prepričani, da bo zbor dvignil do zavidljive višine.

Komaj se je poleglo navdušenje v dvorani, že nas je presenetil nov zbor, skupina mladih pevcev, ki je štela nad 50 grl. «Kdo so in od kod?» je završalo med poslušalci. To je bil pred kratkim ustanovljeni mladinski zbor iz Gorice, ki se mu pozna, da je pod vodstvom spretnega glasbenega pedagoga.

Po tem uvodu so nastopili mladi podgorski igralci s pravljično igro «Mogočni prstan». Delo je dramatizacija Valjavčeve pripovedne pesmi «Pastir». Snov za to pesem je dobil iz narodne pripovedke, ki je pristno slovenska in še danes čudovito lepa. Saj nam v narodnem tonu s preprosto besedo pripoveduje zgodbo dobrega mladega človeka, kateremu pomagajo v borbi z zlim in krivico pravljična bitja. Miličinski je svoje dramatsko delo odlično prilagodil snovi in obliki pravljice. Brez dvoma bi nudila mladinska igra «Mogočni prstan» primerno in hvaležno snov za naš prvi slovenski pravljični film. Srca naših Cicibanov in malčkov bi ob njem ravno tako uživala, se radovala in trepetala kot ob Sneguljčici. Dramska uprizoritev navedenega dela zahteva od režiserjev in scenografa precej truda in previdnosti. Saj so dejanja, v katerih nastopajo kralji in cesarji, kače, mačke, psi, vile in škrati z vsemi svojimi čudeži, svet sanj in iluzij, ki vsekakor niso sama sebi namen. Igra in okolje mora biti prikazano tako, da otroka ne razočara. Iz dogodkov na odru pa mora neprisiljeno izstopiti ideja dobrega in pozitivnega, ki je služila pesniku in dramatiku kot osnovna misel in temelj dela. Nedeljska uprizoritev je bila dokaz, da se je režiser zavedal omenjene naloge in je uprizoritev v tem pogledu prav gotovo dosegla svoj namen.

Tudi tehnična zamisel in izvedba je povsem odgovarjala. Scenograf je s svojo iznajdljivostjo vseh osem slik pripravil v splošno zadovoljstvo gledalcev. Lepo sceneriјo je izpopolnilo še posrečeno izbrano pohištvo in pristne preproge. Tudi kostumi so ugajali.

*Glasbo za pevske nastope muce in psa

Koroški Slovenci imajo polno pravico do pouka v lastnem materinem jeziku

Korošci bodo znali braniti, kar jim pripada, in uspešno odbiti vse napade nemških šovinistov

Na vseh povojnih konferencah, ki so se bavile z vprašanjem bodoče pripadnosti Slovenske Koroške, so se avstrijski predstavniki pod vodstvom zunanjega ministra dr. Gruberja v naštevanju vseh mogočih «argumentov» v prilog «nedeljive Koroške» zelo radi sklicevali tudi na «vzorno rešitev šolskega vprašanja na Koroškem». Sedanjo šolsko politiko na Koroškem so vedno predstavljali kot zgled in primer, kakor treba urediti šolstvo na ozemlju, kjer živita dva naroda.

V čem je stvar? V prvem povojnem času, 1945. l., ko si avstrijske oblasti še niso bile na jasnem, kako bodo potekali razgovori o avstrijski mirovni pogodbi, ko so bile pred vrati prve volitve v novi avstrijski parlament, je začasna koroška vlada izdala odredbo o «novi ureditvi šolstva v južnem predelu Koroške». Po tej odredbi bi se moralo na ozemlju Slovenske Koroške ustanoviti 106 dvojezičnih šol. V prvih treh stopnjah bi se ves pouk moral opravljati do polovice v nemškem jeziku in do polovice v slovenskem jeziku. V ta namen, pravi odredba, se morajo sestaviti ustrezajoče slovenske šolske knjige, kot učno osebje pritegniti vse učitelje, ki obvladajo slovenščino, uvesti tečaje za usposobitev učnega osebja itd. To je v glavnem bistvo te nove šolske odredbe.

Takoj v začetku pa treba poudariti, da ta odredba ne odgovarja potrebam in zahtevam slovenskega ljudstva na Koroškem. Koroški Slovenci se že osemdeset let borijo za slovenske šole, takšne, v katerih bi bili vzgajani v svojem jeziku, kjer bi spoznavali kulturne dobrine svojega naroda. Slovenske šole so oblasti v stari monarhiji ukinile, namesto njih pa dale «utrakvistične» ali kakor se danes imenujejo «dvojezične» šole. Te šole pa so bile vedno samo sredstvo, s katerim so avstrijski šovinisti dosegli hitrejše «ponemčevanje slovenskih otrok» (izjava kor. publicista Th. Veiterja), odnosno uspeli, da «otroci ne obvladajo niti svojega materinega jezika niti nemščine v zadovoljivi meri». (Iz zaupnega poročila kor. deželnega šolskega sveta, 1946. leta).

Takšna je bila naloga bivših «utrakvističnih» in takšna je tudi naloga današnjih «dvojezičnih» šol.

Praktična izvedba te, toliko hvalisane in reklamirane «vzorne» odredbe o ureditvi šolstva v «južnem predelu Koroške» je namreč naslednja: namesto 106 dvojezičnih šol, kolikor bi jih moralo biti, jih je, reci in piši, samo osem. Skupino slovenskih učiteljev, ki so hoteli izdati odgovarjajoče šolske knjige, je deželni šolski svet razgnal, in s tem seveda onemogočil izdajo potrebnih knjig. V učiteljske tečaje so sprejeli v večini bivše folksdojčarje iz Jugoslavije in CSR, ki slovenščine ali sploh ne obvladajo ali pa jo obvladajo jecljajoče. Pretežna večina učiteljev v osnovnih šolah Slovenske Koroške so še vedno nacisti ali pa največji šovinisti. Vsi ti so koroškim Slovencem in slovenskemu jeziku vse drugo, samo ne naklonjeni. Če k temu dodamo neizpodbitno dejstvo o preganjanju še onega malega števila slovenskih učiteljev, ki streme za tem, da bi to odredbo izvajali (primer starega slovenskega nadučitelja Aichholzerja v Ločah, ki je pred kratkim odklonil premestitev na popolnoma nemško šolo in rajši pristal na predčasno upokojitev, ali premestitev upravnika šole v Ledenicah na nemško šolo v Beljaku, ali premestitev slovenskega učitelja iz Bilčovca v nemške kraje itd.), potem je slika o praktičnem izvajanju te odredbe vsaj do neke mere popolna.

Spričo vseh teh vnebovpijočih krivic, ki se dogajajo koroškim Slovencem, bi nekdo pričakoval, da bo pri merodajnih faktorjih koroške politike morda le zmagal zdrav razum in preudarnost nad šovinistično miselnostjo, da se bodo danes vendarle skušali izogniti onega nasilja in Maier-Kaibitschevih metod, značilnih za prvo avstrijsko republiko in dobo nacizma. Zlasti sedaj, ko vsi vedno znova gostobesedijo, kako pristno so zainteresirani na sožitju obeh narodov, ki živita na Koroškem, kakor tudi na dobrem sosedstvu z novo Jugoslavijo.

Toda to mišljenje je popolnoma zmotno. Razvoj današnje šolske politike na Koroškem ne gre morda v smeri zadovoljevanja upravičenih zahtev koroških Slovencev, ampak ravno nasprotno, v smeri še hujšega teptanja onih osnovnih pravic, ki pripadajo ne samo koroškim Slovencem, ampak vsakemu narodu, — pravic po pouku v materinem jeziku.

Koroške oblasti in predstavniki političnih strank so v zadnjih mesecih ugotovili, da je nekdaj tako hvaljena nova odredba o ureditvi šolstva (takrat, ko je to bilo potrebno, za časa razpravljanj o bodoči pripadnosti Slovenske Koroške), prav za prav zelo nedemokratična in krivična. Zato, ker je baje nemška mladina prisiljena, da se uči slovenskega jezika, dočim je potreba, da se slovenska mladina uči nemščine, sama po sebi umevna. Zaradi tega naj starši sami odločijo, v kakšni šoli in v kakšnem jeziku naj se njihovi otroci uče. In v tem je glavna linija današnje šolske politike na Koroškem. Kajti nesmisel je trditev, da se nemški otroci uče slovenskega jezika, ker je že iz zgoraj navedenih skromnih podatkov razvidno, da je to v praksi nemogoče, in ker je dejstvo, da se nemški otroci slovenščine sploh ne uče.

Sklicujoč se na ta nesmisel in z demagogijo o tako imenovani pravici staršev pa so podvzeli gonjo proti dvojezičnemu šolstvu, v bistvu pa gonjo proti onim ostankom slovenskega jezika, ki so se kljub vsemu nasilju uspeli obdržati v sedanjih dvojezičnih šolah.

V sklopu te gonje, ki se okrepljeno izvaja že od lanske jeseni sem in ki je dosegla svoj višek v prejšnjem mesecu, je bil na pr. 15. febr. t. l. v Velikovcu sestanek «Elternvereinigung» — «zbora staršev». Na tem sestanku je vodja tega «zbora», zagrizen in nepopravljiv nacist Zettel postavil na glasovanje vprašanje dvojezičnega pouka. Z dviganjem rok so se starši izjavili «za» ali «proti». Če upoštevamo, da je mesto Velikovec z raznimi priseljenci in s pomočjo različnih upravnosodnih uradov v germanizaciji zelo napredovalo, zraven pa še dejstvo, da je to «anketo» nadziralo čuječe oko nacista Zettela, potem ne more prav nikogar iznenaditi «rezultat ankete», ki pove, da je bilo okrog 93 odst. glasov proti dvojezični šoli.

Takšna je v praksi tako imenovana pravica staršev. Metoda, ki se ogrinja s plaščem demokracije, ki pa je v resnici najbolj hinavsko, zahrbtno sredstvo, največje smešenje pojma demokracije, zlorabljanje tako imenovane pravice staršev. Izjave staršev so vedno in vsepovsod rezultat strahovanja in prevejanih sredstev, od gospodarskega in političnega pritiska do najbolj sladkih pregovarjanj in vseh mogočih praznih obljub.

Posledica takšnega «spontanega» izražanja ljudske volje je vedno podobna rezultatom tega velikovškega sestanka: Nacist Zettel je na kraju samem sestavil delegacijo «staršev», ki sta jo tvorila župan Hosp, priseljenec iz Zgornje Avstrije in notorična nacistka Kudinka. Ta «delegacija», je naslednji dan obiskala deželnega glavarja Wedenika ter mu izrazila «voljo staršev» političnega okraja Velikovec, da dvojezične šole ukinejo, odnosno da revidirajo odredbo o šolstvu.

Vso to organizirano, skrbno pripravljeno gonjo za odpravo zadnjih ostankov slovenščine iz ljudskih šol pa spremlja živahna polemika med predstavniki «ljudske stranke» in neonacistično «Zvezo neodvisnih». Eni kakor drugi trdijo, da so bili oni tisti, ki so spravili to vprašanje na dnevni red, ki se bore za ukinitev slovenskega jezika v šolah, za ukinitev še onih malenkostnih pravic, ki so jih — vsaj na papirju — imeli koroški Slovenci. Medtem ko deželni svetnik Karisch na učiteljskem sestanku v Velikovcu s svojo osebo jamči, da bo šolska odredba iz 1945. l. še letos ukinjena, pa prinaša glasilo VdU članke, v katerih napoveduje, da bo «Južna Koroška kmalu dosegla pravico, ki ji pripada».

Vsa ta neverjetna propaganda na aktivnost, «anketo», medsebojne polemike in vse ostalo, kar spremlja in daje ton tej gonji, pa ima seveda glavni cilj — ustvariti med nemškim prebivalstvom potrebno razpoloženje, še bolj pa zastrašujoče vplivati na koroške Slovence.

Ta aktivnost proti dvojezičnemu šolstvu ali bolje rečeno proti šolskemu pouku v slovenščini, je dosegla svoj višek z delegacijo deželne vlade, ki so jo sestavljali deželni glavar Wedenig, deželni svetnik Karisch in poslanec «Zveze neodvisnih» Skrinzi. Ta je 24. februarja t. l. obiskala zveznega kanclerja dr. Figla ter z njim, zunanjim ministrom dr. Gruber jem in prosvetnim ministrom dr. Hurdesom razpravljala o šolskem vprašanju na Koroškem.

Kakor se je pričakovalo, tako je bilo. Vsa umetno razpihnjena gonja bi bila brez vsakega haska in vsakega smisla, če ta sestanek ne bi ugotovil, da so mnenja vseh odgovornih popolnoma enotna, zlasti pa še, če bi ne bil sprejet sklep o ukinitvi odredbe o «ureditvi šolstva v južnem predelu Koroške» iz l. 1945.

Ne vemo, kakšna bo nova odredba o šolstvu na Slovenskem Koroškem. Vendar gonja, ki jo vodijo predstavniki avstrijskih političnih strank o tem vprašanju, je nedvoumna in zato, umljivo, povzroča vznemirjenje. Ta napad na pravice koroških Slovencev v vprašanju šolstva časovno sovpada z napadom italijanskih šovinistov na slovensko šolstvo v Italiji. Iz tega se vidi, da so tako tam kakor tudi na Koroškem že vedno na delu sile, katerim je netenje nacionalne nestrpnosti, teptanje osnovnih pravic, ki malemu narodu pripadajo, prva in glavna naloga. In to je ono, kar vznemirja. Kar se pa tiče koroških Slovencev, pa ni dvoma, da bodo znali braniti ono, kar jim pripada, da bodo uspešno odbili tudi ta napad velenemških šovinistov.

DELEGATKE IZ SLOVENIJE IN KOROŠKE, KI SO SE UDELEŽILE II. KONGRESA AŠJZZ SO SI OGLEDALE TUDI NAŠE MESTO. NA SLIKI JIH VIDIMO V MOTORNEM COLNU PRED KRATKO VOŽNJO PO NAŠEM ZALIVU

Priprave za manjšinski festival v Makedoniji

V LR Makedoniji deluje nad 20 kulturnih, prosvetnih in umetniških društev šiptarske in turške manjšine, ki imajo več tisoč aktivnih članov. V zahodni Makedoniji, kjer živijo Šiptarji, deluje 5, v vzhodni Makedoniji, kjer živijo Turki, pa 6 kulturnoumetniških društev, ki imajo vse sekcije. Ostala društva imajo samo po nekaj sekcij, a se tudi čedalje bolj izpopolnjujejo. Velika kulturna in umetniška društva in tudi posamezne sekcije, zlasti folklorne skupine, so že večkrat nastopale na festivalih. Tako je nastopalo leta 1947. v Bitoli 12 folklornih skupin, naslednje leto v Skopju pa 70 raznih skupin s 77 člani. Letos 1. maja bo republiški festival za vse manjšinske kulturne in umetniške skupine in društva. V Tetovu bo festival šiptarske, v Štipu pa festival turške narodne manjšine. Kulturna in umetniška drustva obeh manjšin se že zdaj pripravljajo na ta festival.

GOSPODARSTVO

TRGOVINA • INDUSTRIJA • PROMET • FINANCE

Tržaški kreditni trg, varčevanje in investicije

Menijo, da jih mnogo izvira iz prodaj na obroke. Zares se je bančno poslovanje s tem v zvezi znatno povečalo. Decembra 1948 so dosegle bančne aktivne postavke «efekti v poterjanje» — 435,8 milijonov lir, marca 1949 — 498,3 milijonov, junija že 724,3 milijonov lir. Toda banke so imele več možnosti «postopati na široko» kakor bi sodili iz poročil Trgovinske zbornice, ki pravijo, da je bilo povpraševanje po kreditih nasproti predvojnemu, 50-kratno, depozitov pa da je bilo le 20-krat več. Fiduciarnih depozitov je bilo res le tolikokrat več (1938 — 572 milijonov lir v vsej tržaški pokrajini). toda stanje dopisnih tek. računov s strankami je danes nasproti predvojnemu 100-krat večje: 161,7 milijonov lir v 1938 nasproti 16.184 milijonov konec 1949!

Investicijska politika tržaških denarnih zavodov? O njej težko govorimo, bodisi ker od 12 denarnih zavodov vsaj 8, in sicer največjih, ni tržaških, bodisi ker so vsi denarni zavodi tudi drugače popolnoma vezani na pogoje dela italijanskih denarnih zavodov. Razen podružnice «Banca d'Italia» poslujejo v Trstu: a) podružnice denarnih zavodov «javnega prava» t. j. Banco di Napoli, Banco di Sicilia in Banca Nazionale del Lavoro: b) podružnice bank «državnega interesa» t. j. Banca Commerciale Italiana, Credito Italiano in Banco di Roma; c) podružnici Banca d'America d'Italia in Banca del Friuli; č) Banca Popolare Giuliana, Banca Triestina, Cassa di Risparmio Triestina in Cassa dell'Risparmio dell'Istria.

Kakor smo že omenili, so leta 1938 vse te banke investirale v tržaški pokrajini za vsoto nad 53 odst. depozitov. Pri tem so se investicije domačih bank razlikovale od investicij podružnic osrednjih italijanskih bank. Kakor je razvidno iz tab. 12.2 in 12.3 12. poglavja univerzitetne publikacije «Economia della Venezia Giulia» so domače banke, («banche giuliane») investirale relativno t. j. v primeri s stanjem depozitov pri njih, znatno več kakor osrednje-italijanske banke.

Niso nam znani novi podatki, da bi delali primerjavo z današnjim stanjem. Splošen razvoj pa ne kaže, da bi se bilo v tem pogledu kaj izpremenilo. Nasprotno, takšno stanje je bilo eden od povodov za to, da je prevzela VU vlogo posojilodajalca celo za domačo malo in srednjo industrijo in podobne obrate, ki jim je njena «Cassa mutui» podelila v I. polletju 1949 za 142,3 milijonov lir posojil, v II polletju pa za 222,5 milijonov lir. Ne spadajo sem večja posojila, ki so se podeljevala iz državnih proračunskih sredstev, lani v I. polletju 2.035,1 milijonov lir, v II. polletju (po napovedi) za 1.664,2 milijonov lir.

Na podlagi znanih podatkov lahko govorimo le o tipično trgovskih investicijah tukajšnjih denarnih zavodov. Njih «politika» je bila pa celo pri teh zelo skromna. Na prvem mestu je glede kreditov trgovina in industrija prehrane in poljedelstvo, sledé po vrsti: kreditiranje zasebnikom, gradbeni stroki, lesni trg. in ind., trg.—ind. neželeznih rud, kemičnih izdelkov itd. V celoti odpade največji del investicij od skupnih 10.128 milijonov lir, po stanju 30. 4. 1949), na prehrano in poljedelstvo, drugi del na ostalo trgovino in industrijo, najmanjši del pa na netrgovsko klientelo in finančno poslovanje. V Italiji je vrstni red drugačen. Po vojni odpade 1. mesto z 38 odstotkov investicij na prehranjevalno industrijo in trgovino, na 2. mestu so z 32 odstotki investicije v prehranjevalni sektor in poljedelstvo, na tretjem z 18 odstotki netrgovsko in finančno poslovanje. Če bi bilo tudi v Trstu tako, bi bilo splošno stanje nedvomno boljše. Navajamo nekaj podatkov o investicijah, sicer zastarelih, toda edinih, ki so doslej priobčeni.

GLAVNE AKTIVNE POSTAVKE DENARNIH ZAVODOV

A.	1. menični porfelj	2. Preduj.	3.— Tek. rač	4. (* Tek. rač. dopisni	5. (** Posojila
februar 48	1.584.124	302.670	1.942.570	2.211.257	268.145
junij	1.521.541	386.294	2.658.763	2.597.049	321.733
december	2.003.361	776.536	4.505.240	3.368.152	405.946
januar 49	2.024.220	815.875	4.072.634	4.291.478	392.313
februar	2.084.633	754.179	3.576.428	3.703.440	399.500
marec	2.147.554	709.380	3.541.171	4.365.633	429.023
april	2.222.136	790.150	6.460.607	—	518.283
maj	2.355.677	831.114	5.615.295	—	417.623
junij	2.447.209	774.484	5.862.639	—	374.614

*) od aprila dalje pozna statistika le pozicijo «conti correnti»; ali «impieghi ordinari» vsebuje tudi poprejšnji «dopisni tek. rač.» ni razvidno.

**) brez industrijskih in hipotekarnih posojil

(Se nadaljuje)

GOSTOVANJE SKUPINE

Dve nadaljnji komediji

ERNESTA SABBATINIJA V GLEDALIŠČU VERDI

HENNEQUIN in WEBER:

Gospa predsednica

Repertoar italijanskih komedijskih skupin sestoji po večini iz francoskih komedij. Zato ne bo odveč, če še enkrat na kratko osvetlim smisel in funkcijo specifično francoskega družabnega (in ne družbenega) humorja. Francoska komedija ima svoj izvor in nastanek v družabnem življenju Pariza, iz katerega jemlje večji del tudi vsebino. V tem starem velemestu, dolgoletnem «srcu sveta» in središču svetovnega družabnega in kulturnega življenja, so se v teku stoleletnega razvoja razvile zelo zapletene in komplicirane družabne in družbene vezi in oblike. Živi se naglo in svoboda običajev in navad je široka. Na dnevnem redu so številne ljubezenske afere in skandali, živi se v nekakšni družbeni džungli, korupcija vseh vrst je običajen pojav in ves ta kaos bi že zdavnaj priveden lahkoživo prebivalstvo Pariza v vesoljni potop, da si ni našlo pravočasno svojega ventila, svoje odvodne cevi za nabirajočo se družabno in družbeno neurejenost in nesnago: humor. V tesnih vaških razmeran in v malih provincialnih mestih pomeni n. pr. zakonska nezvestoba velikokrat osebno ali rodbinsko tragedijo. Če bi Parižan jemal svoje zapletene začeve s tragične strani, bi ga bilo verjetno že zdavnaj konec. Toda ko gleda večer za večerom v številnih pariških teatrih in kabarejih komedije, ki obravnavajo vse te družbene in osebne nepravilnosti z lahke, humorne strani, ko posluša takemu prikazovanju podobno konverzacijo vsak večer v svojih salonih in pri obiskih, najde sprostitev tudi za lastne tegobe.

In še nekaj je bistveno za francosko komedijo: neštete duhovite domislice in dovtipnosti, ki prepletajo njen dialog kot z iskrami bengaličnega ognja. Te duhovitosti in ta duhovičenja so, če so posrečena, kakor piš burje, ki pomete s kočljivih situacij vso lascivnost ali neokusno poltenost. Čim bolj bleščeč je humor, tem bolj priteguje naše pozornost ter jo odvrača od situacije same. Zato učinkujejo ob duhovitih domislicah in dovtipnosti tudi pri zori s precejšnjo drznostjo v negliežjih in golotah, kot smo jih videli pri nekaterih zadnjih komedijah, bolj kot opoprane duhovitosti kot pa neokusne lascivnosti.

Primer take komedije sicer nekoliko starejšega datuma je v znatni meri tudi «Gospa predsednica». Prvo dejanje se godi v francoskem provincialnem mestecu Gray, kjer je predsednik sodišča 60-letni Tricointe, strog in resen principal, ki mu je vzor stari rimski poštenjak Katon, čigar soho ima v svoji delavnici na častnem mestu. V to mestece pade operetna skupinica in z njo očarljiva pevka Gobette, s katero prebije mladi preiskovalni sodnik precej burno noč. Prav tisti dan odpotuje predsednikova žena s hčerko v Pariz, da bi pri ministru izposlovala povišanje svojega moža. Gobette je izgubila zaradi škandala sobo v hotelu in preiskovalni sodnik ter dva sodna svetnika jo spravita v hišo predsednika sodišča, in sicer v prazno ženino sobo, da bi omajali čednost strogega principala ter tako dosegli potlačenje škandala.

Prav takrat pride iz Pariza v mestece sam pravosodni minister, ki potuje po deželi, da bi zatrl korupcijo in ljubezenske škandale, ki so se vgnezdili v samem osebju sodišč. Tricointe, ki je že skoraj zapadel čarom lepe Gobette, ga mora sprejeti končno na Gobettino željo pod svojo streho. Minister zamenja Gobette za «gospo predsednico» in prebije noč v njeni spalnici.

Drugo dejanje se vrši v Parizu na samem pravosodnem ministrstvu. Tu zaplete dejanje prihod prave gospe predsednice, ki se poteguje za napredovanje svojega moža. Vmes poseže tudi ministrov šef kabineta. Slačenje in zamenjava oblek obeh «predsednic» sta polna precej zapoprane komičnosti, ki drči po ostrini rezila. In če se v tretjem dejanju, ki se dogaja v penzionu, kjer prebivata prava gospa predsednica in njena hči, končno vendarle vse dobro izteče, bomo vendarle pomislili na znani francoski izrek: Cherchez la femme!

Če sem zapisal v prejšnjih dveh ocenah, da je Ernesto Sabbatini v svoji igri zmerom on sam, moram to popraviti. Kot predsednik sodišča Tricointe je dobro obvladal svojo živahnost in je dal prav s svojo umerjenostjo nekaj novih odtenkov svoji karakterni komiki. Zelo posrečeni so bili tudi ostali igralci od Ernesta Calindrija, ki je igral ministra, do groteskno komične Izabelle Riva, prave gospe predsednice. Posebej so se izkazali igralci nekaterih manj obsežnih vlog, med njimi Alfonso Cassoli kot južnjaško vročekrvni Marius, šef personala ministrstva, Piero Pandolfini kot nesrečni podnačelnik urada, ki mora vsakih pet minut menjati dekret o imenovanju Tricointa, ali Lena Sabbatini kot prikupna sobarica Zofija. Vsem je prednjačila z odlično igro, žuborečo živahnostjo, humorjem in prikupno zapeljivostjo Laura Solari kot neprava gospa predsednica. Scene so kazale soliden okus v verističnem smislu.

G.S. GEORGE in E. LEONTOVICH;

Kaviar za generala

Ta komedija dveh ameriških piscev je iz povsem drugačnega sveta in hoče biti nekakšna politična satira v komedijskem stilu z ostjo, ki je naperjena proti družbeni ureditvi v Sovjetski zvezi. Če se ne motim, sta imela avtorja pretenzijo, počati nekakšen odgovor na komedijo Konstantina Simonova «Rusko vprašanje», ki je zbudila po vsem svetu veliko pozornosti in debat in ki smo jo gledali tudi na odru Slovenskega narodnega gledališča v Trstu. Kar se resnosti obravnavanega vprašanja tiče, ameriška komedija nedvomno ne dosega «Ruskega vprašanja», je pa po mojem mišljenju spretneje napisana in ima več sproščenega humorja.

Zgodba ni kdo ve kaj zapletena. Ameriški milijarder J. C. Allison prileti z letalom v «prestolnico» same severne Sibirije, da sklene s predstavniki sovjetske vlade trgovinsko pogodbo. Z njim se prikažejo tudi njegova bogata teta, akcionarka in «filokomunistka» Miss Allison, njegov poslovodja Thurber in zamorski služabnik Jones.

S «sovjetske» strani nastopa cela vrsta «službenih» osebnosti, vsi so kajpada v vojaških uniformah in z rdečo zvezdo na kapi, med katerimi je najvišji «generalmajor», mlada lepotica Kroška. Dejanje se dogaja v «vlačni palači» in s sovjetske strani se začno prisluškovanja in zalezovanja. Mladi «generalmajor» zaigra celo komedijo z lastno degradacijo, čemur se baje pravi «kaviar za generala», kar pomeni deportacijo v Sibirijo (kljub temu da se dejanje dogaja v Sibiriji sami), ki se pa ob koncu sprevrže v «kruto» resničnost. Toda kako bi mogel vase zaljubljeni Amerikanec dopustiti, da se ne bi lepi in mladi sovjetski ženski generalmajor zatreskal na prvi pogled v «prikupnega» ameriškega kapitalista, se čez noč prelevil iz hrabrega vojaka in visokega dostojanstvenika v nebogljeno in zaljubljeno bitje? Iz te komedije se prav tako zrcali ameriška prepotentnost in samozaljubljenost, kakor tudi skoraj popolno nepoznavanje in nerazumevanje jedra socialistične družbe. Zdi se mi, kot da sta si avtorja najprej prikrojila sovjetski socialistični svet za svojo uporabo in začela potem udrihata po njem. Če so nekatere poante kljub temu zadele v črno (na pr. sploš no nezaupanje in večno sumničenje in vohljanje vseh proti vsem) gre to na račun prav tistih osnovnih napak, ki so se razkrile z nastopom kominformizma.

Komedija je bila igrana s humorjem. Skupinski nastopi «sovjetskih» službenih osebnostih so bili karikirani in zagotovo ne odgovarjajo resničnosti, čeprav bi bila odeta v humoristično obliko. To je bil nastop pruskih militaristov in ne predstavnikov sovjetske vojske. Toda kot posamezniki so se igralci izkazali z živo igro in dobro tehniko, tudi tedaj, ko so, kot na pr. Ernesto Sabbatini v prvem dejanju, izgovarjali ruske besede ali govorili «rusko» italijanščino, kot očarljivi «generalmajor» Laura Solari, ki je odigrala svojo vlogo s prekipevajočim temperamentom. Imeniten je bil Ernesto Calindri kot ameriški milijarder Allison, njemu enakovredna je bila Lina Volonghi kot Miss Allison, posebej naj omenim še Viktorijo Regoli, mlado igralko, ki je simpatično predstavljala «črnega» sovjetskega poročnika Davisa, in «črnca» Jonesa, ki ga je igral Pierluigi Pelitti. Nov in zelo posrečen je bil Ernesto Sabbatini, najprej kot «sovjetski» vojak nedoločene stopnje, ki ne zna niti besedice angleško, a se kajpada pozneje izkaže kot tolmač angleškega jezika in polkovnik sovjetske tajne službe.

Gledališče je bilo pri obeh predstavah polno in igralci so želi obilo priznanja.

VLADIMIR BARTOL

Japonska industrija se pripravlja za izvoz na Kitajsko

Londonski «Financial Times» poroča, da so izdelali japonski industrialci načrt, po katerem bodo povečali svoj izvoz, da bi si pridobili tržišča v Indiji, Pakistanu, Vietnamu, Indoneziji, Kitajski in Mandžuriji.

List ugotavlja, da mora nuditi japonska industrija ugodnejše pogoje kakor angleška ali ameriška, bodisi glede cen, bodisi izročilnih rokov. Že v preteklem letu je japonska industrija sklenila uspešne dobave elektromotorjev in generatorjev v Pakistan in na Kitajsko. Za letos pa se pripravlja na Kitajsko zlasti izvoz težkih strojev in tehničnih naprav, pristavlja londonski list.

Iz Pekinga pa poročajo o načrtu, ki ga je že potrdila kitajska vlada po katerem bodo letos povečali proizvodnjo žitarice za 5 milijonov ton in bombaža za 240 tisoč ton.

Poizkusi z rastlinami, ki dajejo kavčuk na Madžarskem

Na Madžarskem preizkušajo gojenje posebne rastline, ki so jo dobili iz ZSSR in iz katere korenin je mogoče pridobivati kavčuk. V preteklem letu so že izdelali prve količine takšnega gumija, ki je zelo podoben gumiju tropskih dežel, toda trši. Hkrati pa je bolj elastičen in se manj obrabi. Madžarska industrija gumija bo sedaj mešala ta gumi s tropskim, kar se je zelo izkazalo pri poiskusih.

TAJINSTVENO MORJE POD PUŠČAVO SAHARO

Ne da bi vzbudili pozornost po svetu, so v preteklem letu v puščavi Sahari navrtali nad 1500 vrtin, da bi ugotovili, če je tam voda.

Raziskovalcem je bila sreča mila, ker je bruhnila voda na dan iz največ teh navrtanih vrtin in sicer iz okoli 600 metrov globine.

Pred 22 leti je francoski študent Justin Savorin, ki je danes profesor geologije, napravil v tej puščavi zelo zanimive geološke ugotovitve.

Na podlagi teh dejstev lahko sklepamo, da je bilo pred milijoni let morje tam, kjer vlada danes peščena in kamenita puščava. Ugotovil je tudi, da večje število rek, ki imajo svoje izvirke v Atlasovem gorovju, izginejo v zemeljskih razpoklinah, ne da bi za seboj pustile kakšno sled. Gotovo je, da te vode, ki se razgubijo v notranjosti zemlje, ne izhlapijo in se najbrž zbirajo v kakih podzemeljskih jezerih. Le majhen del teh vod privre na dan med peskom v niže ležečih krajih, tvoreč tako zvane oaze ali zelenice. V puščavi Sahari srečamo tu pa tam te oaze, ki so več ali manj obširne, posamezne ali v gručah. Oaze so zelo važne za promet, ker predstavljajo naravna postajališča za karavano na njenem dolgem potovanju skozi nepregledno peščeno puščavo. Ena izmed največjih oaz je Ghadames; leži približno 500 km južno od Tripolisa in ima nad 6000 prebivalcev. Tu raste od 20.000 do 25.000 dateljnovih palm. Donos vode je nad 40 litrov na sekundo.

Zato so zelenice jasen dokaz, da v podzemlju res nahajamo vodo. Profesor Savorin, ki je sam vodil zgoraj omenjeno vrtanje zemlje, je prišel do zaključka, da se to morje pod puščavo razprostira od Atlasovega gorovja na severo-zapadu do Libijske puščave na vzhodu in od Francoske ekvatorialne Afrike na jugu.

IVAN TAVČAR:

Visoška kronika

(O našem novem romanu in njegovem pisatelju)

V uradnem slogu so nakazana dejstva, ki govore o uporniškem gibanju loških podložnikov, o podkupljivosti tedanjega uradništva, o krivičnem obremenjevanju ljudstva z davki in robotninami in o veri v čarovnije. Pisatelj je postavil dogajanja v to dobo. Nosilci tega doganja pa so ljudje, ki o njih po večini govore omenjeni viri.

Iz poljudnih razprav, ki sta jih objavljala v Domu in Svetu in v Izvestjih muzejskega društva Franc Kos in Anton Koblar, je zbral še nekaj podatkov o tedanji Loki, zlasti o njenem uradništvu in duhovščini.

Valvazorjevo opisovanje loških običajev ter podatke v Grudnovi in Dimitzovi zgodovini pa je porabil za okvir glavnemu dejanju.

Popis tridesetletne in turške vojne je posnel iz anonimne nemške knjige, ki je v Kalanovi knjižnici v škofjeloškem muzeju: Kurze Einleitung in die allgemeine Geschichte. Izšla je med 1770 in 1777. Po izjavi pisateljevega sina odvokata dr. Iva na Tavčarja (28. XII. 1947) jo je dobil od prijatelja graščaka Lichtenberga prav za «Visoško kroniko».

Nekaj imen je pisatelj sprejel od svojih sodobnikov poljanskih kmetov, morda je namenoma v svoji šegavosti postavil v roman tudi prednike svojih prijateljev, tako žitničarja Trillerja.

Visoko, ki ga je 1893 kupil pisatelj z vsem inventarjem vred, pa je neposredno vplivalo na njegovo domišljijo. Kmečki dvorec je bil napolnjen s predmeti, ki so zgovorno pričali o življenju nekdanjih prebivalcev Visokega. Starinsko pohištvo z globokimi skrinjami in prostornimi omarami je govorilo o bogatem kmetu, ki ljubi žive barve in rože ter z domačim platnom napolnjene skrinje in omare. Nežna rožasta zibelka je klicala po skrbni materi, nabožne podobe, božja očesa nad zglavji postelj in pobožni pripisi v starih knjigah pa so pisatelja postavljali v čas, ko se je duševno življenje kmeta izživljalo v veri, ki naj bi uravnavala njegovo življenje. Polne omare zemljepisnih, nabožnih zgodovinskih, matematičnih in drugih knjig so bile dokaz, da so visoški sinovi radi obiskovali šole, se udeleževali vojsk, potovali in se zanimali za razna vprašanja svojega časa. Računi, stare pratike z opombami, gospodarski zapisi in poljedelske knjige pa so ga seznanjale z nekdanjim visoškim gospodarstvom. Tudi portret freisinškega škofa Janeza Frančiška ni mogel ostati brez sledu v pisateljevi domišljiji, prav tako ne težka železna blagajna, ki je govorila o skopuškem bogastvu prejšnjih lastnikov. Pisateljeva domišljija je vse te predmete povezala v zgodbo. Visoško domačija je pa tudi obdajalo s skrivnostjo pripovedovanje o nesrečni smrti zadnjega moškega potomca Kalanov, ki se je 1884 ustrelil. Pisatelja je podžigalo k ustvarjanju in ga z romantičnimi vezmi navezalo na posestvo.

Pisatelj je roman postavil v dobo med 1631 in 1716. Ozadje romana je švedsko razdobje tridesetletne vojske ter plenjenje in ropanje najemniških tolp po Nemčiji.

Glavno dogajanje pa se vrši v dobi po tridesetletni vojski. Življenje se je tedaj tudi pri nas izredno poslabšalo Razmah denarnega gospodarstva, upadanje trgovine, vojne kontribucije in rastoči davki so povzročili, da so fevdalni gospodje besno iskali denar pri svojih podložnikih.

Loški škof je imel prav take potrebe kot drugi fevdalci: naročal je ogromne množine najfinejših vin iz Istre, želel si je južnega sadja, ostrig in drugih redkih jedil. Potreboval je ogromno denarja za svoj dvor v Freisingu. Vse to pa so morali plačevati njegovi podložniki, zraven pa še zadovoljevati grabežljivost škofovih oskrbnikov in uradnikov. Škof je skušal dobiti denar z izrednimi davki in robotninami, dajal je desetino in plese v zakup, oddajal žage in mline v najem in zastavljal Loko s podložniki vred za visoka posojila.

Višje uradništvo je bilo od 16. stol. dalje nemškega porekla. Nižji uradniki so izhajali deloma iz najbogatejših domačih meščanskih družin in duhovščine. Vsi so pomagali škofu izžemati podložnike. Odirali so ljudi pri desetini samovoljno so nalagali podložnikom razna bremena ter zahtevali podkupnine.

Srednji meščani gotovo niso bili zadovoljni z obstoječim redom, vendar pa so skušali s pritožbami po postavni poti doseči pri cesarju svoje pravice.

Najteže je životaril kmet. Moral je delati na škofovih posestvih, plačevati desetino, zemljarino, robotnimo in drugo. Ni se mogel ne poročiti ne umreti, ne da bi plačal gospodu. Pridelke je prodajal za vsako ceno, škof pa si je tudi na trgu zagotovil prvenstvo s prepovedjo, da kmet je ne smejo prodajati žita, dokler je desetinsko žito naprodaj v grajski Kašči.

Loški podložniki so čutili nevzdržno stanje, niso si pa znali predstavljati bodoče ureditve družbe, ampak so zahtevali le vrnitev časov, ko so še veljale pravice, zapisane v stari knjigi, ki jo je škof namenoma uničil.

Fužinarji v Železnikih, ki niso priznavali škofove oblasti ter so se brez dovoljenja naseljevali po njegovi zemlji in mu pobijali divjačino, so bili pač prešibki, da bi združili kmečke množice v upor.

S ponosom pa moremo zreti na organizirano gibanje loških podložnikov, ki niso hoteli oddati krivične robotnine, ter na njihovo prostovoljno zbiranje denarja za uporniške voditelje kmečkega vojvoda Štirerja, Šusta in druge. Naravnost presenča nas njihovo trdovratno iskanje pravice, ki je trajalo več kot štirideset let. Vsa ta dejanja nosijo v sebi kali globoko revolucionarne vsebine.

Posebno poglavje v loški zgodovini so nemški naseljenci, ki so se le počasi prilagodili novi okolici in so posebno v hribih dolgo obdržali svoje običaje, vero in jezik.

*Od 16. stol. dalje se je zaradi razpadanja fevdalizma in zaradi pregrad, s katerimi je bil v tedanji dobi vsak poklic pregrajen z neštetimi prednostnimi pravicami, večala množica ljudi brez določenega poklica in brez stalnega bivališča. V vojnih časih so se udinjali v vojsko, v mirni dobi pa so se potikali po deželi in beračili ali pa so si kakor koli skušali ustvariti eksistenco. In prav med temi brezdomci